

DRUŽBA PRIHODNOSTI BO ALI KOMUNIZEM ALI BARBARSTVO. KARL MARX
ŠTEVILKA 16 1/2 LETNIK XXII LJUBLJANA, 2. APRILA 1973 CENA 1 DINAR

TRIPANA

VSI NA
III. MARATON DOGA
JANJA

FILZOFSKA FAKULTETA
SKUPAJ (KOLEKTIV) ZAVEŠČINO
14. APRILA OB ZORE DO MRABA

ZNOVA NA STARTU

kako se postaje hrabar?

kada te neko juri
a ti opasno beži!

Rad bi opozoril na nenormalen položaj v Zvezi študentov Jugoslavije, izhajajoč iz neustreznega načina organiziranja in aktualne situacije v njej, ki omogoča različne politikantske igre. Tribuna je že pisala o tem, da organiziranje ZŠJ prek republiških organizacij vodi h klavnemu koncu in da bi se bilo veliko ustrežnejše nasloniti na organizacije v univerzitetnih središčih. Toda skoraj normalno je, da taka alternativa ne pomeni nič, ker je komunikacija med predsedstvom ZŠJ in njeno osnovo skoraj ničla, in tako v konfliktnih situacijah manipulacije praktično blokirajo delo na zvezni ravni — kar se je zgodilo pred letom in pol s strani bučiševske generacije.

Historiat neučinkovitosti ZŠJ je poučen, saj le-ta izvira predvsem iz pomanjkanja preverjanja, soočanja z osnovo, na katero se tolikokrat sklicuje skoraj vsakdo v predsedstvu. Po principu dogovarjanja in sporazumevanja naj bi vse šlo najbolj demokratično, če ne bi obveljala praksa republiških organizacij, da se prej kot na študente navezuje na cenire politične moči, zato od njih tudi ni mogoče pričakovati avtentične opredelitve. Na večini sestankov predsedstva se prav tako večina kar razdaja s potrjevanjem stališč, da je že kar zaskrbljivo, če ima kdo recimo drugačno mnenje o tem, kakšna naj bi bila prihodnja konferenca ZŠJ. „Levičar“ lahko postane že s tem, če v marcu zahtevaš zaključni račun, če zahtevaš, naj bo prihodnja konferenca ZŠJ zaradi preverjanja dela predsedstva volilna. Potem pa pride še predlog, da bi izoblikovali še sekretariat kot nadaljnje zapiranje politične moči predsedstva v krog stalno zaposlenih!

Ni slučajno, da prihaja kritika predsedstvu od organizacij, katerih vodstvo je relativno najmanj ločeno od študentov. Zagrebška študentska organizacija komaj nastaja in se živo zaveda vseh aktualnih problemov, a nujno ostaja omenjena v še vedno nenormalizirani situaciji. Na osnovi rezultatov zadnjih let je mogoče soditi, da je koncepcija skupnosti v Sloveniji omogočila večjo mobilnost vod-

stev in kritičnosti. Toda glede na številne težave, s katerimi se ukvarjajo vse študentske organizacije po republikah je večja sposobnost percepirati študentsko stvarnost videti prej ovira kot pa spodbuda za razmišljanje, kako spraviti ZŠJ s mrtve točke. Predvsem pa lahko kdo mirno pride do absurdnega sklepa, da imata Ljubljana in Zagreb s številnimi pripombami k delu predsedstva za hrbtno vsaj zaroto, če ne še kaj drugega. Kritika neke politikantske prakse je kaj lahko razglasiti za zlonamerno blokiranje.

Vse bolj čudno obliko pa ta konflikt v jugoslovanski študentski organizaciji dobiva ob naporih, da se odpravijo organizacijske in programske slabosti združevanja mladih. O spremembah bo odločalo isto vodstvo, ki se je od novosadske volilne konference naprej vrtelo kot mutec na govorniškem odru. Tisti, ki razmišljajo o spremembah brez politikantskih namenov, ne morejo mižati pred dejstvom, da se z neuspešnostjo in neustreznostjo misli predvsem na sedanjo neuspešnost in neuspešnost sedanje študentske organizacije. Razvoj, ki ne bi prinesel večjih možnosti za samoopredelitev študentov (tj. spoznanja svojega položaja in svojih nalog v celotni družbi), ne bi bil noben napredek. Že dolgo pa v delu predsedstva ni bilo opaziti nobenega napora za razvoj organiziranja. Danes prav gotovo ne gre za kratkoročno-stabilizacijsko politiko, ampak za oblikovanje perspektive, za kar nas obvezuje resolucija 3. konference ZKJ. Toda te bistvene opredelitve, ki je tudi rabev iz sedanjega položaja, sedanja študentska vodstva v večini niso sposobna oblikovati, najmanj pa predsedstvo, ki je derivat vseh derivatov (na žalost) neustreznosti organiziranosti študentov.

Do izboljšanja prav gotovo ne bo pripeljalo pasivno pričakovanje nekake „združitve“ od zunaj, kar bi eventualno podaljšanje mandata sedanjemu predsedstvu tudi pomenilo. Samo v nekem splošnem procesu preverjanja politike vseh študentskih vodstev bo mogoče preverjati tudi politiko ljubljanskega vodstva, ki sta v atmosferi anemičnosti in brezbriznosti sedanjega predsedstva prisiljeni nastopati absolutno. Bistvene spremembe pa od ljudi, ki se ne zavedajo svoje odgovornosti pred osnovo, ne moremo pričakovati.

MARJAN PUNGARTNIK

SESTANEK SOCEK KOMISIJE NA REPUBLIŠKI RAVNI

V četrtek, 22. marca, je bila prva seja ljubljanske in mariborske socialno-ekonomske komisije pri ljubljanskem oz. mariborskem IO SS

Izoblikovali so skupna stališča o rezultatih ankete o življenjskih stroških študentov. Ta stališča bodo konec meseca posredovali podpisnikom družbenega dogovora o stipendiranju in kreditiranju. Razpravljali so o problematiki študentskih domov. Erosora močno primanjkuje, vendar se letos ne gradi nobeden študentski dom. Prihodnji teden bodo začeli pripravljati študijo o potrebnih kapacitetah. (IO SS LVZ pa je 16. marca sprejel sklep, da se odpre žiro račun za gradnjo študentskih in dijaških domov.)

NM

OKROGLA MIZA O KULTURI

SPlačalo se je iz Ljubljane odpotovati v Zagreb in prisostvovati okrogli mizi o aktualnem kulturnem položaju. 20. marca so na filozofski fakulteti v Zagrebu priredili v okviru svobodne tribune Misel in stvarnost razgovor, v katerem so sodelovali Danko Grlič, filozof, Pero Kvirgić, znani zagrebški igralec, Milan Mirić, urednik biblioteke Razlog in nekdanji urednik prepovedanega časopisa Razlog, Antun Žvan, direktor založbe Naprijed, Želimir Falout, nezaposleni pisatelj. Iz Šumija prideš v Spopad na književni levici (Hrvatje k sreči imajo to institucijo). Razgovor je imel tri pole: strah (preplatenost pred nečim, katerega realnosti se še nismo zavedeli), jeza (Danko Grlič: Marksizem se ne more in ne sme zreducirati na administrativne prepovedi. Nihče nima pravice deklarirati se za marksista,

če je njegova praksa protimarksistična.), anekdota (Zvan: Kulturi ostaja rebelizem, to je normalen način njenega obstoja. Je pa še možnost Haškove stranke znotraj ustanovnosti.)

Nekakšen zaključek razgovora: stopiti iz sfere političnega v socialno, spet spregovoriti o odmiranju države na ravni petdesetih let, socialistična kulturna politika mora izhajati iz socialnega, ne pa da pristaja na nepismenost, meščanjenje itd. Svoboden prostor diskusije je nujen, saj bi bil položaj danes, še posebej pa v nacionalističnem obdobju čisto drugačen, če bi pred leti pustili pri življenju tribuno Pet minut po osmi. Svobodna razprava je v vseh nenormalnih situacijah kot komet novega.

Kmalu bo na programu še razgovor z Brankom Horvatom, svetovno prizanim ekonomistom.

MP

PREISKAVA PROTI LAZARJU STOJANOVIČU JE KONČANA

Beograjsko okrožno sodišče je 20. marca zaključilo preiskavo proti Lazarju Stojanoviću (diplomiral je na beograjski AGFRTV). Stojanović je avtor filma Plastični Jezus, okrog katerega se je v zadnjem času dvignila prava afera (o njej smo poročali v prejšnjih številkah Tribune). Gradivo, ki so ga zbrali med preiskavo, so že izročili okrožnemu javnemu tožilstvu v Beogradu. Stojanović je osumljen kaznivega dejanja po 118. členu KZ (sovražna propaganda). Po mnenju preiskovalnih organov vsebuje Stojanovičovo diplomsko delo Plastični Jezus, ki ga javnost skoraj zagotovo ne bo nikoli videla, prizore, ki „zlonamerno in neresnično prikazujejo družbenopolitične razmere v naši državi“.

KRATKI FILMI ŽELIMIRJA ŽILNIKA

26. marec 1973

14 dni po projekciji filma Miše Radivojevića BREZ je ŠKUC organiziral v prostorih Kluba poslancev projekcijo kratkih filmov Želimirja Žilnika. O filmih lahko rečemo vse najboljšo, škoda je le, da ni bil predvajan tudi obljubljeni film ZGODNJA DELA. Razlog za to okrnitev programa je bil objektivne narave, saj bi ta film gotovo razburkal in sprovciral ljubljansko študentsko populacijo.

Dvorana je bila zasedena 200 %, ŠKUC pa se opravičuje tovarišu iz Prekmurja, ki je iz daljnega Ptujja pripotoval v Ljubljano, da bi videl ZGODNJA DELA, a jih potem ni. In opravičujemo se sveda tudi vsem ostalim.

AF

ATENE: ŠTUDENTJE NISO UMOLKNILI

Grški študentje so čedalje aktivnejši. Že od novega leta sem prihajajo iz Aten novice o njihovi borbi za demokratizacijo grške družbe. Po represalijah, ki jih je proti upornim študentom izvedel režim v prejšnjem mesecu, je bilo videti, da so študentje utihnil.

Vendar se po zadnjih novicah študentje niso umaknili. Sklepa grškega režima, da bodo nemudoma vpoklicali v vojsko vse tiste študente, ki se bodo še naprej upirali „redu in miru“, študentje niso vzeli preveč tragično: večina študentov še vedno bojkotira pouk. Med študenti in univerzitetnimi oblastmi je čedalje več nasprotij. Grški študentje so po ostrem apelu predsednika Papadopulosa, naj prenehajo z „nemirni“, zahtevali pravico do svobodnih štu-

dentskih skupščin na univerzi; bili pa so izigrani s strani samih univerzitetnih oblasti; skupščine so bile takoj po njihovi vrnitvi v predavalnice prepovedane. Zato so študentje nadaljevali bojkot in zdaj odločno vztrajajo pri svojih zahtevah.

Nezadovoljstvo v Grčiji v zadnjem času očitno raste. Niso samo študentje tisti, ki protestirajo. Grškim oficirjem verjetno poganjajo sivi lasje.

Po zadnjih poročilih je 25. marca policija na zahtevo univerzitetnih oblasti napadla okrog 1000 študentov, ki so bili zabarikadirani v stavbi pravne fakultete. Prišlo je do spopada, v katerem je bilo ranjenih 12 študentov in 11 policajev.

ŠTUDENTSKI TEDEN

V času od 16. do 23. aprila bodo IO SS LVZ in izvršni odbori Skupnosti študentov fakultet, akademij in študentskih pokrajinskih klubov organizirali več javnih tribun, okroglih miz, športnih tekmovanj, študentskih prireditev... pod skupnim imenom študentski teden. Središče dogajanja bo v študentskem naselju.

Predvideno je tudi sodelovanje specializiranih organizacij ter akcijskih odborov, ki bodo nastajali pred študentskim tednom ali pa med njim. Predvideno je tudi sodelovanje študentskih predstavnikov in študentov iz drugih univerzitetnih in visokošolskih centrov v Jugoslaviji.

Po študentskem dnevniku 1

drugi sestanek aktivna Komunistična asistentov in stajstov LVZ

V sredo, 6. marca 1973, je bil po nekajmesečnem premoru sklical drugi sestanek asistentov in stajstov, članov ZK na naši univerzi. Prisotni smo obravnavali odmeve na prvi sestanek oz. na teze, ki smo jih takrat obravnavali odmeve na prvi sestanek oz. na teze, ki smo jih takrat poslali v javnost, predloge o ureditvi statusa asistentov, stajstov in podiplomcev, kot jih nakazuje prihodnji razvoj univerze, in načrte v zvezi s tem. Sklad Borisa Kidriča je predlagal ustanovitev kluba stajstov pri raziskovalni skupnosti SRS, zato smo preudarili tudi ta predlog in ga sprejeli. Tudi o skupščini asistentov in stajstov LVZ je bil znova govor.

Tokrat sta v razpravi sodelovala tudi predstavnika raziskovalne skupnosti SRS in tajnik univerze.

Odmec na naša stališča je bil v glavnem ugoden in so jih podprli povsod, kjer so jih le obravnavali. UK ZKS je namreč sklenil, da se morajo ta stališča obravnavati v vseh učiteljskih organizacijah ZK, naš predlog pa je bil, da jih obravnavajo tudi PZS-ji fakultet in univerze.

Na sestanku je bil govor največ o predvidenih spremembah statusa asistentov, stajstov in podiplomcev sploh. O tem bo govoril verjetno dokument CK ZKS, ki bo kmalu šel v javno razpravo (Teze o razvoju visokega šolstva), pri katerem v veliki meri sodelujejo tudi univerzitetni delavci. Podobne zamisli se pojavljajo tudi v pripombah skupščinske komisije za pregled statutov fakultet in univerze na predložene osnutke teh statutov. Če dodamo še načrt razvoja univerze, ki ga je dal v javnost center za razvoj univerze, potem imamo kar tri predloge za reformo univerze; torej nam načrtov ne manjka.

Največ pozornosti smo posvetili predlogom, da se sploh ukine sedanje rangiranje podiplomcev na štipendiste, stajste in asistente in da se uvede ena sama kategorija - asistenti. Podiplomski študij bi tako postal delovni status. Vsakdo na podiplomskem študiju bi moral biti v rednem delovnem razmerju v delovni organizaciji (v industriji, družbenih službah ali na univerzi), pri čemer bi mu morala ta organizacija dati čas za študij in ga ne obremenjevati, osebni dohodek pa bi mu izplačevala raziskovalna skupnost SRS. Tisti, ki bi ostali na univerzi, bi si delili tudi nekatere pedagoške obveznosti, in

po dokončanem študiju (magisteriju ali doktoratu) bi se lahko potegovali za učiteljsko mesto. Pri tem bi bilo treba omejiti čas asisture za tiste, ki so že doktorirali, a še niso dosegli habilitacije, kajti danes je na univerzi preveč „večnih asistentov“. Seveda se je ravno tu sprožilo vprašanje umetnega zadrževanja habilitacij in primerov, kjer habilitacija asistenta za določeno delovno mesto ni možna, ker je že zasedeno s sposobnim predavateljem. Res pa je, da so v nekaterih republikah že uvedli podobne sklepe.

Za habilitacijo bi se lahko potegovali vsi, ki imajo opravljen podiplomski študij, torej tudi „industrijski asistenti“. Vsakemu študentu, ki konča študij bi moralo biti zagotovljeno delovno mesto v družbi, tako da ne bi ostajali brez dela tisti, ki ne bi uspeli na univerzi. S tem bi se omogočilo močnejšo povezavo med univerzo in ostalo družbo. Toda tu je veliko ovir na obeh straneh. Neurejen podiplomski študij, neurejena in ponekod sploh še nezačeta sistemizacija delovnih mest onemogočata uresničitev teh želja na univerzi. Gospodarstvo in družbene službe pa težko pregrešajo vsakega svojega delavca in jim ne odobrijo rade študijskega dopusta. To bo urejeno šele takrat, ko bo sistemizacija delovnih mest zajela tudi gospodarstvo in družbene službe in bo natančno predvideno, kakšno izobrazbo zahteva določeno delovno mesto oz. kakšno kadrovska zasedba potrebuje. Reforma univerze se v vsakem svojem korenitejšem koraku veže na reformo družbe. Uspešne reforme univerze ne bo, dokler ne bo družba zahtevala od vsakega svojega člana čim višjo izobrazbo in mu jo tudi omogočila in dokler univerza ne bo prenehala biti institucija elite, ki omogoča reprodukcijo socialno privilegiranih slojev ali razreda.

Vendar so nekateri nujni ukrepi izvedljivi, predvsem tisti, ki zahtevajo spremembe na sami univerzi, ki dejansko zaostaja za potrebami časa. Tako je nujna vključitev vseh podiplomcev, ki delujejo na univerzi, v delovni in samoupravni proces. Ta tež-

nja se seveda pokriva z zahtevo po sodelovanju v upravljanju na univerzi vseh dosegljivih (študentov in učiteljev). Posebno neurejen je položaj podiplomcev, ki še nimajo magisterija in se dele na štipendiste in stajste, a so te kategorije celo pravno napačne.

Nujno je treba izvesti sistemizacijo in povsod, kjer manjkajo ustrezni kadri (asistenti in učitelji), nastaviti ustrezne ljudi. Vnaprejšnja habilitacije asistentov je tudi dvomljiv ukrep, še bolj pa pravica do predavanj, če jo komu interno prizna kaka fakulteta. Strokovni sodelavci brez ustrezne znanstvene stopnje ne bi smeli predavati na sistemiziranem mestu. Vse to so nadomestki za stvarno izpeljavo sistemizacije.

Treba je urediti ves podiplomski študij, posebno je pereče vprašanje specializacij, ki se ponekod pojavljajo kot zamena za magisterij. Nekateri so menili, da bi jih sploh morali odpraviti, saj so povečini nezadovoljive. Na podiplomske, nivoju bi morali še posebej organizirati interdisciplinarni študij, toda le če bo kvaliteten in učinkovit. Na vsak način je treba ukiniti vse posebne predprave, ki slone le na formalnem priznavanju določenega statusa in ne izvirajo iz dela. Toda ta vprašanja so bistveno univerzitetne narave in ne le fakultetne zadeve. Tudi s sistemizacijo še niso rešena poglobljena kadrovska vprašanja, saj se ukvarja le z zaposlitvijo nujnih, že obstoječih potreb po kadrih. Nobena fakulteta pa še nima izdelane dolgoročne analize kadrovskega potreb in razvoja sploh. Tako tudi univerza kot celota ne more ničesar projektirati na tem področju. Asistenti bi se morali zavzeti tudi za reševanje teh nalog.

Prav tako fakultete in univerze nimajo napravljene analize položaja podiplomcev, stajstov, asistentov in strokovnih delavcev. Vemo le to, da je ta položaj od primera do primera drugačen (odvisno od fakultete, katedre ali celo profesorja).

Zato smo se zavzeli za nujno izvedbo take analize stanja, ki naj se opravi na fakultetah in zbere na univerzi, kjer bi analizirali celoto. Toda hkrati s tem smo tudi ugotovili, da na vsej univerzi ni nobenega organa ali človeka, ki bi lahko danes opravil to delo, sami ga pa brez

pomoči univerze tudi nismo zmožni opraviti.

Podobno bi bila potrebna tudi analiza možnosti za zaposlovanje kadrov, ki končajo univerzo in gredo „v prakso“. Ta analiza bi morala zajeti diplomante vseh stopenj in bi morala biti vseslovenska, zato presega zgolj univerzitetno domeno. Le-ta bi dala dobre podatke o učinkovitosti univerze in o strokovnosti v naši gospodarski in širši družbeni praksi.

Da bi izenačili osnovne pravice in dolžnosti asistentov, bi morali postati enakopravni delavci in ne le sodelavci, kot je bilo to pojmovano dosedaj. Kot primer smo pozdravili statut reške univerze, ki priznava le fakultetne delavce z različnimi strokovnimi nazivi.

Pozdravili smo predvideno zgraditev stanovanj za podiplomce, ki naj bi bila končana letos oktobra. Toda skromnih 30 stanovanj še ni rešitev socialnih problemov, ki nas tarejo. Kdaj bomo gradili kaj za asistente, ni znano, čeprav je to nujno.

Podobno smo pozdravili tudi ustanovitev „znanstvene knjižarne“, ki bo prodajala domačo in tujo strokovno literaturo po nizkih cenah in ki bo skrbela za poceni razmnoževanje te literature. To je pomemben prispevek k odpravljanju pomanjkanja strokovne literature na univerzi.

Sklepi sestanka so bili tile:

- Zavzemamo se za ureditev statusa podiplomcev (stajstov, štipendistov in asistentov), kot je bil v glavnih črtah podan zgoraj, ker vodi v študij kot delovni proces.

- Zahtevamo izdelavo analize stanja (stajstov, asistentov itd.) na fakultetah in univerzi. Zato bi se moral na univerzi najti nekdo, ki bo to sposoben izvesti. Nezadovoljni smo s tem, da na rektoratu in tajništvu univerze dosedaj ni bilo človeka, ki bi se ukvarjal s položajem podiplomcev, zato zahtevamo, da se nekdo ukvarja s tem.

- Podpiramo ustanovitev kluba stajstov LVZ pri RSK. Skupaj s posebnim odborom, ki bi ga izbrali tam, bi morali načrtovati dejavnost.

- Povečati je treba našo dejavnost v okviru sekcije visokošolskih učiteljev, ki dosedaj sploh ni zaživela. Tu bi morali sodelovati vsi podiplomci in ne le asistenti.

- Če ne bi mogli dovolj organizirano podati in obravnavati naših predlogov v tej sekciji, bi morali organizirati skupščino asistentov in stajstov LVZ, ki naj bi ostala nekaj začasnega samoupravnega organa „podiplomcev dokler se ne uredi sedanje stanje z novimi statuti fakultet in univerze.

ANDREJ ULE

TRIBUNA, študentski list. Izdajo IO SŠ LVZ. Uredništvo in uprava 61000 Ljubljana, Trg revolucije 1/H - 86. Telefon 21-280. Tekoči račun 50101-678-47420. Tiska tiskarna Ljudska pravica v Ljubljani. Letna naročnina 25,00 din. Poština plačana v gotovini. Rokopisov ne vračamo. Oproščeno temeljnega davka na promet po pristojnem sklepu št. 421-1/72.

UREDNIŠTVO: Miha Avanzo, Rado Lipovec (glavni urednik), Neva Mlakar, Marjan Pangartnik (odgovorni urednik), Edo Stefančič (likovni in tehnični urednik), Vinko Torkar, Pavle Zgaga - Lektor: Bora Zlobec-Jurčič - Koordinator: Vera Klemenčič - Tehnični sekretar: Črt Prinčič. IZDAJATELJSKI SVET: Jurij Avčin, Božidar Debenjak, Nevenka Dolgan, Pavel Gantar, Franc Jakopin, Jure Mikuž (predsednik), Boris Muzevič, Primož Zagar.

o ~ f ~ o

anketa

V novembru leta 1972 so se IO SŠ ljubljanskih in mariborskih visokošolskih zavodov in izobraževalna skupnost Slovenije (ki je anketo financirala) odločili ponovno izvesti anketo o življenjskih stroških študentov v Ljubljani in Mariboru. Gre že za drugo anketo te vrste v treh letih. Argumente prve analize so namreč upoštevali pri sprejemanju družbenega dogovora o štipendiranju in kreditiranju. Z drugo anketo stojimo z enakimi argumenti pred istimi vrati. Življenjski stroški so se namreč v praksi povečali bolj, kot je družbeno priznано, in valorizacija štipendij neprestanim spremembam ni mogla slediti. Družbeni dogovor o kreditiranju in štipendiranju naj bi zagotovil minimalni znesek štipendij in posojil. Namen ankete je bil opozoriti, da življenjski minimum 900 oz. 750-800 din za šolanje v kraju bivališča za šol. l. 1972 - 73 ne ustreza. Anketa je zavrgla domneve, da so življenjski stroški študentov tehniških ved višji od stroškov študentov družbenih ved in da se stroški večajo z letnikom študija. Potrdila pa je domnevo, da življenjski stroški v Ljubljani in Mariboru niso enaki. Stroški študentov, ki stanujejo v študentskih domovih, se razlikujejo od stroškov, ki jih študent ima, če stanuje pri zasebnikih ali doma. Največji del sredstev porabijo študentje za potrebe (hrana, obleka, obutev, stanovanje), za nakup študijskih pripomočkov, kulturo in rekreacijo jih stane le malo.

Od 1700 študentov, ki so bili povabljeni k sodelovanju, se jih je odzvalo 488. Vzorec je 3 % in je reprezentativen (struktura anketirancev se sklada s strukturo slovenskih visokošolcev po kraju študija in letnika). Podatki za LVZ: stanovati v študentskem naselju je

še vedno najceneje. Toda bruc zelo težko dobi prostor v njem. Od vseh brucov jih je v študentskih domovih le 16,6 %, pri zasebnikih 32,5 % in doma 35,1 %. V študentskih domovih je največ višjih letnikov. Nižja cena, čeprav le za nekaj starih tisočakov, pomeni mnogo, in to ne le peščici ljudi. Urejeno stanovanjsko vprašanje pomeni uspeh pri študiju. Pri absolventih se struktura študentovega bivanja močno spremeni. V študentskih domovih jih je 31,3 %, 53,1 % doma. Pri zasebnikih stanuje 9,4 % absolventov.

Študent v Ljubljani porabi na mesec povprečno 995 din, v Mariboru pa 901 dinar. Povedali smo že, da se stroški ne večajo z letnikom študija. Torej je odmera štipendije po letnikih ali celo večja možnost zanjo v višjem letniku neargumentirana. Brucem primanjkuje štipendij in posojil, imajo manjše možnosti za stanovanje v študentskih domovih, pritiska jih selekcija. Za stanovanje, hrano in obleko porabi študent 80 % mesečnega dohodka. IOLVZ predlaga, naj bi imele revalorizirane štipendije izenačen znesek za prehrano: ta znesek naj ustreza ceni hrane v študentskem naselju, ki je minimalna. Treba bi bilo tudi čimprej raziskati vzroke, zakaj se tako malo študentov hrani v študentskem naselju. (Mimogrede: vsak četrti moški študent ne služi vojaškega roka). Poraba sredstev za nakup učnih pripomočkov, kulturo in rekreacijo je v povprečju nenavadno nizka, saj za to marsikdo nima denarja. Bruci edino navdušeno kupujejo učne pripomočke. Kolikšna je cena knjig, dobro vemo. Izračunano povprečje porabe sredstev za študijske pripomočke je 60 din, za kulturne potrebe (maksimum dosega Ljubljancani - 79 din), šport in rekreacijo pa 30 din. To so torej v grobem zneski, ki jih porabijo študentje v Ljubljani. Moramo priznati, da so pod življenjskim minimumom. Višje zneske pa dobimo, če izhajamo iz dejanskih potreb. Prav te dni so izvedli anketo v domu študentov v Mariboru. Po njej znaša mesečna poraba 1200 din.

Anketa naj bi opozorila podpisnike družbenega sporazuma s štipendiranju in kreditiranju ter hkrati širšo družbo o nujnosti revalorizacije štipendij in kreditov. Ta naj se izvede čimprej.

NM

NOVA IN NOVA FAKULTETNA GLASILA

Dogaja se nekaj, kar je osupljivo, presenetljivo, nekoliko nemogoče. Katera fakulteta je še brez glasila? Raje naštejmo tiste, ki jih imajo: na filozofski Fifak, na pravni PF, na FSPN Razmerja, na ekonomski ČE, na medicinski imajo pravo revijo Medicinski razgledi, arhitekti izdajajo AA, na FNT pišejo matematiki in fiziki svoj List, kemiki Informator, študentje tekstilne tehnologije pa Taft; na strojni so te dni izdali prvo številko svojega časopisa Dogajanja, svoje glasilo pa imajo tudi študentje pedagoške akademije. Omenimo še Težko sapo, časopis komunarjev v domu FSPN. Mogoče sem še koga pozabil, toda kaj, ko nam vse fakultete ne pošiljajo svojih glasil.

Prvi spomladanski vetrovi so zanesli v našo redakcijo le kupček novih števil. Poglejmo nekatere.

DOGAJANJA. Kar tako, iznenada, brez napovedi je zagledalo beli dan tudi glasilo strojnikov. Kot piše v uvodniku, naj bi bil poglobljen cilj „zainteresirati študente za delo na področju samoupravljanja.“ Strojniki, od katerih se doslej ni pričakovalo kakšne posebne aktivnosti, so tako prijetno presenetili. Preberemo lahko pogovor z dekanom fakultete, ki zajema problematiko „nezainteresiranih študentov“, fakultetne organizacije in vlogo novega glasila. Potem beremo o štipendiranju, (ne) samoupravljanju na fakulteti, najdemo kaj informacij, na koncu pa še kulturo, preberemo pesmico in še dve „lahki“ strani. Naj še pripomnim, da so Dogajanja tehnično verjetno najboljše glasilo.

TAFT. V začetku marca so tudi tekstilni tehnologi izdali prvo številko svojega glasila. Njegova poglobljena vloga naj bi bila (po uvodniku v prvi številki) informiranje študentov o dogajanjih na fakulteti. Prva številka informira svoje bralce predvsem o šahovskem turnirju na fakulteti, ostal pa je tudi prostor za razmišljanja o pogojih študija na fakulteti, za razmišljanje „jednoga brucoša“ o vsem, kar je doživel in kar ga še čaka; no, pa še kaj bi se našlo.

INFORMATOR študentov kemije praznuje prvo leto izhajanja. Nova, marčevska številka je tehnično, pa tudi vsebinsko izboljšana. Je informator v pravem pomenu besede; izredno privlačna tema je še šport, najdemo pa tudi „resno“ branje, kot se temu reče.

LIST št. 6. Daleč dol na Viču skupinica matematikov in fizikov neumorno pripravlja svoj časopis. Skoz in skoz je nekaj samosvojeja, in ljudje znajo pisati vanj. Glavna tema je tu reforma študija oziroma razmišljanje in analiziranje možnosti zanjo.

ČE je po štirih mesecih spet izšel. Poleg informacij o delu študentskega sveta in „zabave“ na zadnji strani prinaša še nekaj zanimivih člankov, ki s svojo vsebino postavljajo ČE med najboljše fakultetne liste. Sindikalnost, ki je predvsem na delu v ostalih li-

stih, tu večasih presegajo poskusi razmišljanja o situaciji študentskega gibanja, družbenih problemih in študentski problematiki v širših okvirih.

FIFAK ali FUCK ali FRIFAK ali FRYFAK (najdemo še vrsto drugih z roko izpisanih naslovov: uredništvo išče novo ime!) je izšel kot napoved in material na drugo letno skupščino FF. Ob enem je to ena najboljšejših števil. Problematika se razteza vse od ljubkih zajebancij, razmišljanj o študiju in fakulteti do razpravljanj o študentskem gibanju in napada na naše, študentske funkcionarje (ki ga „Tribuna ni hotela objaviti“). V tej številki je objavljen tudi predlog statuta Skupnosti študentov FF. Ta številka je ena zanimivejših, vendar vsa jeza in upravičeno razkrinkavanje sindikalistične študentske zavesti (personificirane v študentskih „opravnikih“ - izraz iz Fifaka) poleg kritike takega stanja še ne ponujajo nikakršne drugačne alternative (kar je v marsičem pokazala tudi zadnja skupščina). Zanimiv pa je tudi razpis za študentsko pisanje (glej str. 20), ki utegne privabiti nove pisce in nove teme. Toda že sedaj je Fifak eden redkih listov, ki ga od začetka do konca ne popišeeta dva ali trije uredniki.

Naj omenimo še eno novost med študentskimi mediji. To je ŠTUDENSKI DNEVNIK ki ga izdaja IO SŠ LVZ in ki objublja, da bo izdatno skrbel za informiranje ljubljanskih študentov o dogotkih na univerzi. Izhaja vsak delovni dan, dobite pa ga lahko na fakultetah. Težko bi bilo podati oceno na samem začetku njegovega izhajanja, lahko pa pozdravimo idejo. Po prvih nekaj številkah pa bi tudi že lahko dejal, da dvo ali trivrstične informacije o obiskovanju in pogovarjanju študentskih funkcionarjev med seboj in z drugimi ne bodo nikogar kaj preveč informirale.

Tako širokega razrasta študentskih medijev ni še pred kratkim nihče pričakoval. Poleg fakultet, kjer so glasila „tradicionalna“ stvar, se zdaj pojavljajo še tam, kjer so kakršnekoli „obštudijske“ dejavnosti (take, ki ne vodijo neposredno k diplomi in statusu „intelektualca“) vedno izostajale. Glasil je zdaj že toliko, da jim je kar težko sproti slediti. Ugotoviti pa moramo pretežno sindikalistično usmeritev večine teh listov, kot tudi to, da jih večina izhaja samo po zaslugi redkih zagrizencev (kot to ugotavljajo samo uredništva na nekaterih fakultetah). Obstoj takega števila fakultetnih listov sicer ponuja možnost za kreacijo odprtih in kritičnih študentskih medijev, za nov tip komuniciranja, vendar predstavlja pogoj za kaj takega tudi atmosfera na samih fakultetah, ki pa je - kot se medsebojno prepričujemo - kaj klavrna.

PAVLE ZGAGA

• ~ 5 ~ •

Z ZADNJIH SKUPŠČIN

SKUPŠČINA NA FSPN

Ze nekaj časa krožijo po fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo vznemirljive govorice o političnem pritisku centralnega komiteja ZKS na fakulteto. Fakulteti naj bi očitali, da ne daje ustreznih kadrov naši politični praksi, raziskovalnim centrom, premajhno povezanost raziskav z družbeno prakso, nekaterim profesorjem pa očitajo eksistencialistično in funkcionalistično usmerjenost in podobne „bolezni našega časa“, ki niso primerne fakultetnim učiteljem v socialistični državi. Studentom fakultete je bilo poznano zgolj dejstvo, da je tedanji sekretar sekretariata tov. Andrej Marinc na znanj 29. seji CK-ja očitil fakulteto zgovaj navedenih pomanjkljivosti in da je dekan dr. Vlado Benko na studentskem zboru pojasnil vedenje fakultete ob tej kritiki. Med semestralnimi počitnicami je razpravljanje med študenti o odnosu med fakulteto in politiko utihalo. V marcu pa je zopet zavrsalo. Zaskrbljen obraz učiteljev po hodnikih, sestanki pedagoško-znanstvenega sveta, OO Zveze komunistov – vse je kazalo, da se dogaja nekaj resnega. Med študenti se je pojavila informacija, da je na fakulteto pršla listina, na kateri so zapisani imena profesorjev (dr. Veljko Rus, dr. Tine Hribar, dr. Jozef Jerovšek in dr. Vladimir Arzenšek), ki morajo takoj zapustiti fakulteto. Drugih novic med širšo studentsko javnostjo ni bilo, zato so se pojavile še druge govorice, ki jih zaradi njihove očitne alarmantnosti ni vredno omenjati. Zvedelo se je le to, da je dekan dr. Vlado Benko podal ostavko in da med nekaterimi profesorji obstajajo globlja nesoglasja.

Z namenom, da bi študentje bolj informirali o dogodkih v zvezi s fakulteto, je izvršni odbor studentske skupnosti na fakulteti sklical 14. marca izredno skupščino z dvema točkama dnevnega reda:

– odnosi med fakulteto in centralnim komitejem (oz. sekretariatom CK ZKS in

– odnosi med katedrami na fakulteti.

Po uvodni besedi predsednika studentske skupščine je povzel besedo sekretar OO ZK na fakulteti mag. Janez Škerjanc. Povedal je, da so se po kritiki na 29. seji centralnega komiteja domenili, da bo OO ZK pripravila poročilo o stanju in razmerah na fakulteti glede na kritiko, ki je bila izrečena. Na osnovi tega dokumenta je bila konec februarja seja sekretariata CK ZKS, ki so se je udeležili tudi predstavniki fakultete. Tov. Škerjanc je se povedal, da poročilo na sekretariatu ni bilo mogoče sprejeti, še več, nekateri člani sekretariata so hudo obtoževali fakulteto in pri tem nastevali (po njihovem mnenju) samo njene slabo, prezirali pa so njene uspehe, ki jih je dosegla v svojem dosegljivem delovanju. Na osnovi takšnega vedenja nekaterih članov sekretariata pa ni bilo možno doseči bistvenega napredka v razrešitvi konflikta med fakulteto in Zvezo komunistov. Za tem je spregovoril dekan fakultete, ki je nekaj dni poprej podal ostavko, in poudaril, da pa kritiki centralnega komiteja ne gre samo za to, da bi odpravili manjše pomanjkljivosti in odpustili nekatere profesorje, temveč bi morali spremeniti sami koncept fakultete in ga približati nekdanji politični sodi, kar pa je glede na discipline, ki jih na fakulteti gojimo, popolnoma nesprejemljivo.

Po dekanovem poročilu se je iz studentskega auditorija že oglašalo prvo vprašanje: „Kako je s tako imenovano črno listo profesorjev?“ Vpraševalcu je odgovoril sekretar UK ZKS Gojko Stanic in poudaril, da takšna lista ne obstaja, vendar pa naj bi imeli vsi tišči učitelji, o katerih izločitveni usmerjenosti se dvomi, javne razlage svojih stališč za strokovne in politične kroge, kjer naj bi se ugotovilo njihovo usmerjenost. V nadaljevanju je se povedal, da se bo UK ZKS zavzel za „konstruktivni dialog“ med fakulteto in Zvezo komunistov in da so razne oblike političnega pritiska izkamenile. Seveda pa je ob tem upravičljivo, koliko je „konstruktivni dialog“ sploh možen, če se udeleženci nekaterih članov sekretariata centralnega komiteja ne bo spremenil. Zatem se je diskusija usmerila v razpravo o odnosih znotraj fakultete. Večina profesorjev je modro mnenja, le nekateri (prof. Klunja) so menili, da znotraj učiteljskega kolektiva ni večjih konfliktov. Obstajajo le manjši konflikti, ki se jim v takšni delavnosti, kot jo goji fakulteta, ni mogoče izogniti in so prej vir normalnega (so)delovanja, kot pa razbijanja fakultete. Odgovor je bil dokaj medel, kar pa je bilo pričakovati.

saj si danes še ne moremo zamisliti, da bi se profesorji pripravili pred študenti in s tem rušili svojo lastno avtoriteto.

Žal se nadaljnja diskusija ni usmerila v kritično analizo na osnovi informacij, ki so bile posredovane na skupščini, temveč se je sprevrnila v goilo obtoževanje Stančiča, partije, profesorjev, in v prerekanje med študenti samimi. Ker skupščina ni bila sposobna vsaj delno analizirati situacije, ji ni uspelo niti oblikovati določenih sklepov, ki bi pojasnili stališča študentov v zvezi s konfliktom. Poleg tega, da so vendarle prišle na dan nekatere, vsejtno precej nepopolne informacije, pa je skupščini uspelo, da je pregovorila dekana, da je povlekel ostavko, kar ji res lahko štejemo v zaslugo.

Skupščina je bila zaključena v splošnem vzdušju pomirjenja, saj vendar ni tako hudo, kot je kazalo. Avtor tega zapisa ne deli tega prepričanja, ker skupaj z nekim udeležencem razprave meni: „Nekdo bo vse to moral plačati. Tada kdo ...“

PC

USTANOVITEV SŠ NA ODDELKU ZA ARHITEKTURO FAGG

V četrtek, 16. marca, je bila na oddelku za arhitekturo FAGG ustanovljena skupščina Skupnosti študentov. Po kratkem opisu dosedanjega dela in življenja na oddelku so bile volitve predsednika in izvršnega odbora. Temu je sledila razprava o problematiki oddelka.

Prejšnja letu ni bilo na oddelku organizirane študentske dejavnosti. Akcije, ki so si sledile (katedre, list AA, barvanje ograje, happening Vegova), so nastale spontano, kot odraz potrebe nekaterih angažiranih posameznikov po življenju na soli. Po odhodu letih z oddelka je letos to skoraj zamrlo. Čuřiti je bilo potrebo po organiziranosti. Zato je OO ZK na oddelku dala pobudo in izvedla vse priprave za ustanovitev Skupnosti študentov, ki naj bi organizirala in poverala študente vseh prilih letnikov. S skupnim programom dela, ki ga že pripravlja izvršni odbor, s skupnim nastopanjem na sejah in z zagovarjanjem enotnih stališč bodo študentje prek studentske skupnosti aktivneje in uspešneje sodelovali pri odločanju na soli.

V svoji prvi akciji bo skupnost skušala informirati študente o njihovih pravicah in bo v ta namen izdala posebno številko lista AA z izvlečki iz statuta in z drugimi informacijami. O samem profilu lista AA, ki naj bi postal glasilo Skupnosti študentov, pa bo ob izdaji prve letošnje številke organiziran poseben razgovor.

Eina od naslednjih nalog, ki si jih je zadala SŠ, je tudi izvedba ankete, ki naj bi pokazala dejansko stanje na oddelku in s svojimi zaključki pripomogla k reševanju kritičnih razmer na oddelku. S takimi in podobnimi akcijami, z organiziranim izvajanjem programa in z enotnim nastopanjem bo SŠ vsekakor pripomogla k boljšemu uveljavljanju samoupravljanja na oddelku.

MC

DRUGA REDNA SKUPŠČINA SŠ FF

Za nami je druga redna skupščina filozofske fakultete v študijskem letu 1972/73. Razveseljivo je dejstvo, da je v študentski organizaciji vedno več mlajših kolegov.

Na skupščini so sprejeli in dopolnili status SŠ FF (ki je eden prvih tovrstnih dokumentov v SŠ LVZ). Statut omogoča široko in elastično delovanje organov skupščine SŠ FF. V naslednji točki dnevnega reda so verificirali mandate članom FO in vključili pet novih članov s tistih oddelkov fakultete, ki doslej niso bili zastopani v FO.

Skupščina je sprejela tri osnovne usmeritve FO FF:

- vztrajati na pozicijah pozitivnega sindikalizma
- zavzemati se za samoupravno integrirano univerzo
- sodelovati pri reformi študija

Zaradi težav s prostorom in časom so študentje zavrnili predlagano uvedbo nekaterih splošnih predmetov.

V diskusiji so se pojavile kritike, da je delovanje ZK v študentskih organih na fakulteti vse premalo opazno. V zadnji točki dnevnega reda je skupščina soglasno podprla sklep FO SŠ FF, da je v sedanji družbeno-ekonomski situaciji nesmotrno prispevati k zgraditvi doma v Kumrovcu.

MARJAN K.

črne sobe

Črna soba

Mati (Bivša borba v NOV, resnična) in njen sin, stanujeva v že nedograjeni hiši, last rdamca. Soba velika 3 x 4 m, tla so remontna in pokrita s stragulo. Radijator v kuhinjo priteče topla voda samo za 1 uro dnevno. Okno se slebo repira zato wa ispranje zavernila s papirjem. Upravljanje male potrebe v brdi kemi za hišo, veliko pa po stranišnih javnih zgradb v Ljubljani.

Cena za takšno prebivališče je 340 N din in 40 din za električni lok (žarnica in radijski sprejemnik) na mesec.

PISMO UREDNIŠTVU MANCHESTER GUARDIANA (LETA 1844)

Gospod urednik!

Že nekaj časa srečavamo na glavnih cestah našega mesta vse polno beračev, ki deloma s svojo razcapano obleko in bolnim videzom, deloma z gnusnimi, odprtimi ranami in pohabami na pogosto zelo nesramen in nadležan način skušajo zbuditi sočutje mimo-idočih. Mnenja sem, da človek ne plačuje samo ubožnega davka, ampak tudi bogato prispeva za dobrodelne zavode, da je storil vendar dovolj, da bi imel pravico biti obvarovan takega neprijetnega in nesramnega nadlegovanja. In čemu plačujemo tako visoke

davke za vzdrževanje mestne policije, če človeku ne nudi niti toliko varstva, da bi lahko mirno prihajal v mesto in odhajal iz njega? – Upam, da bo priobčitev teh vrstic v Vašem zelo razširjenem listu dala javnosti povod za odpravo te nevšečnosti (nuisance) in ostajam vdana služabnica

neka dama

(Navedeno po F. Engels: Položaj delavskega razreda v Angliji; v Marx-Engels: Izbrana dela I., Ljubljana 1969, str. 868.)

UREDNIŠTVO „TRIBUNE“

Primer za novo črno sobo je popolnoma resničen. Žal vam ne bom razkril lastnika in podnajatnika. Lahko mi popolnoma zaupate, da so vsa dejstva resnična in z mam res živiva v takem stanovanju. Zato naj primer služi kot provokacija in upan, da bo na to reagiral kakšen meščansko-potrošniški Slovenec kot je bil B. M.

Revolucionarna poštenost žal v socialistični družbi ne najde odmeva. To je dokaz družbenega razkroja. Zato je na pohodu potrošništvo in malomeščanstvo.

(Sledi stavek, ki je v tako očitnem nasprotju z zakonom o tisku, da ga je uredništvo cenzuriralo).

Prosim, da ne smatrate to pismo za anonimno, ker ne bom podpisan. Namesto tega nekaj parol.

„Svoboda“ je svoboda tistega, ki mislijo drugače.

Roza

Oblast, last, slast, mast

Golobnjak

Nekateri so se borili zato, da bi nekaj imeli od revolucije, drugi pa zato, da bi revolucija nekaj imela od tega.

Mislím, da me razumete, hvala.

Aragon

Načrt razvoja vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji

DO LETA 1975

Na seji skupščine RISK 16. marca je bil soglasno sprejet predlog načrta vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji do leta 1975. Res malo pozno, toda načrt je rezultat dveletnih naporov pristojnih institucij, organov in posameznikov in široke javne razprave, organizirane na najrazličnejših nivojih.

Vlaganje sredstev v vzgojo in izobraževanje je vlaganje v enostavno in razširjeno reprodukcijo, ki pogojuje gospodarski napredek. Humanizacija in gospodarski napredek, ki jo pogojuje, pa sta cilj samoupravne socialistične družbe. Pri planiranju dolgoročnega gospodarskega razvoja ima planiranje vzgoje in izobraževanja primarno vlogo, sam tempo razvoja znanosti in tehnike pa dokazuje, da je potrebno planirati razvoj izobraževanja tudi 10, 20 let pred dolgoročnim gospodarskim planom. Lahko zasledujemo razvoj in ga tudi moramo, ki bo temeljil na polnem izkoriščanju sposobnosti slovenskega naroda. Optimalen izobrazbeni produkt vsakega letnika mlade generacije naj bi bil:

- 15 % akademsko izobraženih,
- 35 % z višjo in srednjo strokovno šolo
- 35 % kvalificiranih (poklicne šole),
- 15 % priučenih oz. specializiranih delavcev za delovna mesta ozkih profilov.

Če želimo primerjamo z dejanskim (v današnji kadrovi strukturi) je okoli 60 % priučenih delavcev, utegnemo začetiti, da si želimo preveč. Toda to je zahteva in ne nazadnje tudi potreba.

PREDŠOLSKA VZGOJA

Njen namen naj bi bil dopoljevati družinsko vzgojo. Prispevala naj bi k oblikovanju v vseh smereh. Čeprav se vrteci danes grade množično, je v njih le 13,7 % otrok vseh zaposlenih staršev, od tega jih je le 5,2 % zaradi vzgoje. Mreža vzgojno-varstvenih ustanov ima tudi regionalno slabost: koncentrirane so v mestih in industrijskih središčih, na podeželju jih ni. Razlike so tudi v opremljenosti in strokovnosti kadra. Leta 1971 je bilo v predšolskih oddelkih 23.074 otrok. Ocenjeno je, da danes potrebujemo prostora za 50.000 otrok. Vsebinsko programiranje vzgojno-izobraževalnega dela predšolskih otrok je povezano z otrokovimi potrebami in interesi, z njegovim okoljem in samim vzgojno-izobraževalnim programom. Dobra tretjina kadrov kvalifikacijsko ne ustreza. Strokovno usposobljenih delavcev je 1252, 437 pa nekvalificiranih. Že tako slabo kvalifikacijsko sestavo pa še poslabšuje njihova regionalna porazdeljenost. Leta 1975 nam bo primanjkovalo 700 vzgojiteljev.

OSNOVNE ŠOLE

Današnja osnovna šola je z vidika življenjskosti in potreb v prihodnosti zelo neučinkovita:

- osip generacije je 35 %,
- večji je osip med fanti kot dekletih,
- mnogo večji je osip delavskih in kmečkih otrok kot otrok višjega socialnega statusa,
- višji je osip v manj razvitih občinah,
- šolski uspeh ima večji koeficient soodnosnosti z izobrazbo staršev kot z inteligenčno stopnjo otrok.

Po drugi svetovni vojni je bilo sezidanih 274 šolskih poslopij. 36 % šolskih poslopij je še iz prejšnjega stoletja. Ustrezne izobrazbe nima 1,9 % učiteljev razrednega pouka in 35,5 % učiteljev predmetnega pouka. Število diplomantov na pedagoški akademiji ne daje možnosti za izboljšanje tega stanja. Vsak peti učitelj v osnovni šoli še naprej ne bo imel ustrezne kvalifikacije. Če pogledamo strukturo učiteljev z neustrezno izobrazbo po starosti, smo neprijetno presenečeni: 49 % z neustrezno kvalifikacijo je učiteljev, ki imajo za sabo do pet let učiteljevanja, 23,5 % pa 6-10 let. Nekvalificiran kader torej ni dediščina preteklosti, ampak je posledica premajhne skrbi za nove diplomante pedagoških akademij. Družba slabo vrednoti poklic učitelja. Učitelj je tudi slabo materialno nagrajevan. Odpraviti bo treba današnjo prakso kadrovanja ravnateljev, saj se od njih ne zahteva takšne izobrazbe kot od učiteljev.

SREDNJE ŠOLE

V šolskem letu 1970/71 se je šolalo 55.878 učencev, od tega slaba polovica na poklicnih šolah, četrtnina na gimnazijah in tehniških strokovnih šolah. Kljub vztrajnemu porastu v vseh šolah, je vpis še vedno premajhen, konča pa jih šolo še veliko manj zaradi osipa. Dve petini vseh srednješolcev sta vpisani v prvi letnik. Iz leta v leto se povečuje vpis deklet, t. i. feminizacija. Odstotek žensk je največji na zdravstvenih šolah: 94,1 %. Za zdaj to še ni problem. Osip na tehniški srednji šoli je 35,9 %, najmanjši osip je na zdravstvenih šolah: 18,6 %. Poprečen osip na srednjih šolah je 28,1 %. Srednje šole lahko sprejmejo 36.488 učencev. Zanimivo je primerjati ta podatek s številom ležišč v dijaških domovih: 11.390 (dotrajanost domov tu raje odmislimo).

Tudi srednje šolstvo ima težave s kadri. Na poklicnih šolah je 42,4 % neustrezno usposobljenih učiteljev, na gimnazijah 8,6 %: poprečje za srednje šole je 19,9 %. Še bolj je primerljivi odstotek učnih ur, ki jih opravi neustrezno usposobljeni profesorji. Ekonomске srednje šole imajo največ, dobro tretjino (36 %), takih ur. Najbolj primanjkuje učiteljev za matematiko, fiziko in telesno vzgojo.

Kapacitete srednjih šol naj bi dosegle naslednji optimum: vsakega generacijskega letnika naj bi se vpisalo 80 %, od tega dobra polovica v poklicne šole. Danes še najbolj ustrezajo planu kapacitete gimnazij. Posledice premajhnih kapacitet ostalih srednjih šol so že vidne v neracionalnem razmerju med srednješolskim in visokošolskim številom slušateljev. Le-to naj bi bilo 5:1, pri nas je 2,5:1. Do leta 1975 naj bi se število srednješolcev povečalo za okoli 4340 dijakov ali 144 novih oddelkov ali 251 novih profesorjev. Občutno je potrebno povečati zmogljivosti gimnazij v Pomurju, v celjski in koroški regiji: v Ljubljani in na Primorskem pa bo potrebno zmogljivosti gimnazij preusmeriti v deficitarne smeri srednjega šolstva. Pri poklicnih šolah se pojavlja le problem razporeditve kapacitet. Pomanjkanje vpisnih mest (400) je

treba odpraviti v Pomurju in na Štajerskem. Za službo se izobraženim kadrom ni treba bati: še vedno je 37 % nepokritih potreb po višjem in visokošolskem kadru, 30 % pa srednje strokovnem, 16 % po kadru s poklicno izobrazbo. Kot determinira demografski razvoj Slovenije, naj bi bil osip v srednjem šolstvu 10-20 %. Od petih abiturientov, ki se vpišejo na univerzo, so 4 gimnazijci in 1 s tehniške šole. Odstotek vpisa v prvi letnik fakultet, ki ni pokrit s prilivom novih maturantov je iz leta v leto v porastu in je bil v šol. l. 1970/71 44,7 %.

VISOKE ŠOLE

Odstotek odpadlih in nevpisanih študentov izredno narašča (v šol. l. 1965/66 jebli 48,1 %). Največ teh (več kot polovica) je v prvem letniku. V zadnjem letniku je majhen odstotek vseh vpisanih študentov in diplomiranih jih malo. Študij se podaljšuje. Vsi ti podatki kažejo na neuspešnost oz. na neučinkovitost našega visokega šolstva. Podaljševanje študija neposredno vpliva na močan porast stroškov za diplomante in hkrati v delovnih organizacijah primanjkuje kadra s srednjo izobrazbo. Leta 1968 je študij trajal najdalje na FAGG (7,2 leta), najkrajšo dobo študija pa je imela ekonomska fakulteta (5,7 leta). Neizodovoljivo je razmerje med številom študentov in številom pedagoških delavcev. Največje število študentov na enega pedagoškega delavca pride na ekonomski fakulteti (22,7), najmanjše pa na višji šoli za zdravstvene delavce (1). Največ diplomantov na enega pedagoškega delavca ima pravna fakulteta (2,5), najmanj FSPN (0,2). Z naraščanjem števila študentov postaja „učinkovitost“ našega visokega šolstva čedalje bolj očitna - število diplomantov stagnira. Kratkoročni cilji naj bi bili: vzpostaviti sistem poklicnega in študijskega usmerjanja mladine ne glede na regionalne in materialne pogoje, dokončati akcijo o usmerjanju in pogojih vpisa na višje in visoke šole, skrbeti za študentsko politiko in širjenje domov, povečati vpis na deficitarne smeri, posodabljanje opreme visokošolskih zavodov, uresničiti sistematsko delovnih mest. Ta naj omogoči boljši stik med študentom in učiteljem in naj bo osnova za formiranje optimalnih študijskih skupin, s čimer bi se začeli približevati svetovnemu razmerju med številom pedagoškega kadra in številom študentov, ki je 1:4. Da bi bila reforma visokega šolstva učinkovita, jo je treba povezovati s spoznanji o reformi družbe (potrebno je npr. ustaviti emigracijo strokovnjakov). Leta 1975 naj bi bilo 22.500 študentov, 1985 pa 40.000.

PODIPLOMSKI ŠTUDIJ

V šol. l. 1970/71 je bilo število podiplomskih študentov na ljubljanskih fakultetah v primerjavi s številom redno vpisanih študentov 5,5 %. Bilo jih je 598. Za specializacijo se jih je odločilo le 13, ostali za magistriraj. Regionalna struktura podiplomcev je slaba. Veliko jih je iz drugih republik. Zaskrbljivo je majhno število diplomantov (v letu 1970 11,8 %). Študij, ki naj bi formalno trajal dve leti, se podaljšuje: v letu 1970 jih je od 59 doštudiralo 40 po več kot štirih letih in le štirje v dveh letih. Ne nazadnje je tudi starost (okoli 35 let) eden od pokazateljev zaskrbljivoče neuspešnosti podiplomskega študija. Razmerje med učitelji in sodelavci je danes v razvitem svetu 1:4. Če hočemo do leta 1975 doseči razmerje 1:2, potrebujemo 1200 novih asistentov. Prej ali slej pa bodo tudi gospodarstvo in družbene službe potrebovali tovrstne kadre. Kader našega visokega šolstva ni ustrezen: 65 % profesorjev je starih nad 50 let, 26 % asistentov pa nad 40 let.

IZOBRAŽEVANJE OB DELU

Posredovati želimo nekaj podatkov za tiste, ki se radi trkajo na prsi, da smo Slovenci najbolj izobražen narod. Leta 1961 je bilo 64,7 % slovenskega prebivalstva brez osnovnošolske izobrazbe. Kvalifikacijska struktura je v Sloveniji slabša, kot velja za Jugoslavijo. Naslednji podatki veljajo za leto 1970, v oklepaju za Jugoslavijo: visoko strokovno izobrazbo je imelo 3,6 % (5,0 %), višjo strokovno 2,7 (3,6 %), srednjo strokovno 12,3 % (13,9 %), nižjo strokovno 8,5 % (8,4 %), visoko kvalificiranih je bilo 5 % (6,7 %), kvalificiranih 26 % (23,5 %), polkvalificiranih 15,7 % (13 %), nekvalificiranih 26 % (23,7 %). V Sloveniji je leta 1969 primanjkovalo 33.036 kadrov z visoko, višjo in srednjo izobrazbo, samo v industriji ima premajhno kvalifikacijo 28,6 % zaposlenih. Izobraževanje ob delu ob teh podatkih argumentira svoj obstoj.

Same ekonomske in psihološke zakonitosti razvoja naše družbe zahtevajo izkoriščanje potencialov tudi na gospodarsko manj in nerazvitih področjih. Z analizo izobrazbenih produktov po občinah ne moremo biti zadovoljni. Obstoječi obseg in struktura šolanih kadrov ne ustrežata. Čeprav pod naslovom „plan“, smo v glavnem navedli obstoječa dejstva. Odkloni dejanskega od planiranega so bili vedno in bodo. Ševeda so posledica določenih vzrokov, in denarja tu ne moremo podcenjevati.

NM

POGLED NA ŠTUDENTSKI TISK

STUDENT št. 5

„Na univerzitetu se sada lakše diše!“

Mogoče zato, ker se je poslovil Studentov glavni in odgovorni urednik Boško Grbić!

Sicer pa, oh, ta spomin! Nekdo je maja-junija leta 1968 na rdeči univerzi Karla Marxa dejal: „Čeprav so nam odvzeli Studenta, imamo še šapiprografe!“ Kaj bi dejali na to marksisti in leninisti?

STUDENTSKI LIST št. 8-9

Dr. Ivan Bukljaš: Četiri dokaza da fakultet nije osnovna organizacija udruženog rada.

Kako globoko smo prežeti z ra-

cionalistično tradicijo. Poleg dokazov, da boga ni, imamo končno še dokaz (in to štri!), da fakulteta ni TOZD.

TEDEN MARXA IN ENGELSA NA SKOPSKI UNIVERZI

Ob devetdesetletnici Marxove smrti je univerzitetna konferenca ZK Makedonije v času od 14. do 20. marca organizirala Marxov teden. Glasilo makedonskih študentov Studentski zbor je v 6-7. številki objavil nekatera od predavanj, ki so jih ob Marxovem tednu organizirale različne fakultete univerze Cirila in Metoda v Skopju. Ob tej priložnosti so ponatilsli Komunistični manifest v nakladi 10.000 izvodov.

NEKROLOG PROVINCIALIZMU

Regionalni interesi in regionalna samouprava naj bi se pokazali v svoji popolni ali čisti obliki, ko se socialni interesi povezujejo s socialno močjo, se pravi z močjo delavskega razreda. Interes tega razreda je, da skozi revolucionarne preobrazbe spremeni svoj položaj, s tem pa sreminja položaj neke regije. Regionalna ideologija se tako razblini, in v ospredje stopa socialna ideologija, natančneje ideologija delavskega razreda. Ta ideologija je prosta privatnolastniškega, rentavskega, tehnokratskega, politično-upravno-birokratskega, poslovno-birokratskega in reprezentativno-kulturniškega interesa in taka je zmeraj pred očmi javnosti, prezentna, takorekoč transparentna. Kdor je nasprotnik take ideologije, je nasprotnik sploh.

Drugačna je situacija, ko se v proces realizacije ciljev ideologije vrinejo zgoraj naštetih „sopotniški“ interesi in se zmiksirajo v nekatere regionalne interese. To je pravo bistvo provincializma, ki se skriva za avtoriteto raznih institucij in centrov ter oseb, kjer nemotemo manipulira z različnimi interesi in diktira oziroma definira situacijo. Da so taki megleni provincializmi praviloma nosilci različnih izumov in nacionalizmov, nam je pokazala „Hrvaška pomlad“ s svojimi perfektnimi političnimi managerji. Kot je bil Mika Tripalo. „Purgerstvo“ je le druga vrsta provincializma.

Upreti se provincializmu pomeni upreti se sebi. Izničiti v sebi toplo gredo različnih sopotniških interesov, močvirskih strasti, kremžljave ihte, učinkovitega hlastanja. Ko bo naša naglušnost v tej smeri absolutna, bodo provincializmi in njihove spletke prihajali do

naših ušes kot lajanje psov. Nihče jih ne bo poslušal, nihče jih ne bo mogel razumeti. To bo smrt politike provincializma.

Nemalokrat smo pripadniki univerze, študentje in profesorji, nosilci in borci za socialne interese delavskega razreda, smó posredovalci med temi interesi in družbo, se pravi socialno-političnim sistemom. Kako se naši „sopotniški interesi vrinejo med ideologijo, kako jo oplajamo s svojimi provincializmi, sledi iz narave našega dela.

Socialni interes kot konkretna realnost v naših rokah se predeleže v znanstveno realnost, se pravi v socialne teorije in v socialno filozofijo. Skozi nadaljnje elaboracije socialnih teorij se nam kažejo možna izhodišča in rešitve iz stiske, ki nam jih nalaga ta borba za interese delavskega razreda. Brž potem pa postavljamo cilje, ki jih ponujamo delavskemu razredu in raznim drugim posrednikom, ter se začneja kampanja za uresničitev teh ciljev.

V tem procesu smo dosegli dva učinka: prvič, uspešno smo ločili interese delavskega razreda od njegove socialne moči in drugič, obogatili smo naše znanje in povečali naše privilegije in prestiž znanstvene ekspertize.

Ob tem se je v nas izgubil borec za socializem ter se rodil novator z vsemi provincialističnimi prerogativi. Postali smo učinkoviti člen v mrtvaškem plesu – postali smo uspešni birokrati, krepotni politiki, učinkoviti tehnokrati, žaltni kulturniki. Vse kaže, da bo naša privatna borba težka in nikoli dokončana.

J. KONC

NEKAJ INFORMACIJ O POLITIČNI SITUACIJI NA FSPN

Že od lanskega leta je bilo moč opaziti pritiske CK KPŠ na fakulteto, in debata med fakultetnimi organi in CK-jem je intenzivno potekala. Že od sredine leta 1972. Po 29. seji CK so naenkrat fakulteti očitali funkcionalizem, pozitivizem itd. Ob tem velja pripomniti, da se do tega trenutka politične strukture in posamezni tovariši niso odzvali številnim povabilom organov fakultete, ki naj bi služili kot pobuda za pogovore o fakulteti, njenem položaju, ne nazadnje so bila to vabila za tematske razgovore. Zaradi tega se lahko upravičeno sprašujemo, kje pa so bili ti isti tovariši takrat? Zakaj se korekture v našem sistemu opravljajo naenkrat in ne postopoma in sproti, kar bi zahtevalo manjšo dozo moči in kar bi nedvomno bolj vplivalo na socialno varnost državljanov in predvsem tistih, ki so družbeno aktivni. Ne nazadnje se ob tem lahko vprašamo, ali so tovariši, posebno na začetku svojih napadov, sploh dovolj dobro poznali situacijo, da bi o tem lahko sodili? Vsebina vseh obtožb pa je bila tako nekonkretna in meglena, da je temu primerna verjetno bila tudi obramba, kar so ji na komiteju tudi očitali. Zato so na fakulteti ponovno obravnavali obtožbe, in danes fakultetno vodstvo teži k uresničitvi konkretnih sklepov, k reorganizaciji raziskovalnega dela na osnovi demokratičnega in javnega razčiščevanja znotraj institucije same. Ugotovljeno je bilo, da je samoupravni sistem morda res premalo poudarjen in da so v literaturi zanemarjeni jugoslovanski avtorji, predvsem teoretični utemeljitelji samoupravljanja. Fakulteta je poudarila, da se resno loteva razčiščevanja znotraj sebe, vendar je potrebno zapati komunistom na FSPN, in predvsem je potrebna strpnost – kajti fakulteta potrebuje čas, ker zaradi narave znanosti ni moč iti v korak s hitrimi političnimi spremembami. Dekan fakultete je jasno povedal, da fakulteta nikoli ni bila eksponent kateregakoli političnega centra in da se ne more v politični situaciji vezati na kakršnokoli osebo. Ta interpretacija pa je bila narobe razumljena, in fakulteti so ponovno očitali, da beži od komunikacij s političnimi faktorji!?? Ta očiitek je povezan z očitkom o premajhni povezavi z družbeno prakso, in če se ob tem spomnimo na nov zakon o financiranju šolstva in na osnovo naše „proizvodnje“ nedvomno politične institucije, nam ne bo težko razumeti, kaj to pomeni, saj se fakulteta že danes ukvarja s finančnimi težavami zaradi premajhnega števila diplomantov, ki diplomirajo. Obenem leti kritika na nekatere kadre, ki niso po marksističnih merilih, ne ustrezajo, dolgo časa pa se ni vedelo, kdo naj bi to bil, in širile so se le govorice o tem ali onem profesorju. Nekako pa se je zvedelo, da naj bi šlo za štiri določena imena: Vladimir Arzenšek, dr. Tine Hribar, dr. Janez Jerovšek in dr. Veljko Rus. Vendar je nekaj indikacij, ki kažejo, da je ta seznam pravzaprav zelo gibljiv in da bi se kaj hitro lahko razširil.

Fakulteta je zavrnila vsa aprioristična stališča do reševanja teh problemov in meni da je potrebna možnost obrambe, kajti logika politične bitke se ne more prenašati na status znanosti. Po mnenju nekaterih odgovornih pedagoških delavcev pa se v zadnjem času stvari obračajo na bolje in v smer, ki naj bi bila sprejemljiva za vse: demokratično in javno razčiščevanje. V zvezi s tem je bil sprejet tudi akcijski program, ki obsega štiri tematske razgovore na katerih naj bi se videlo, kdo je kriv in kdo ni kriv, katere obtožbe so resnične oz. izmišljene. Sekretar OOKZ FSPN tov. mag. Janez Škerjanc je večkrat poudaril, da nima vesti, da bi brez konkretnih dokazov kogarkoli vrigel iz ZK ali zavoda. Sekretar UK tov. Gojko Stanič pa je komentiral: „Temeljni očitki so kritike o kadrovske politiki in kritika komunistov na fakulteti. Nekateri tovariši so izjavili, da ne bo miru, predno fakulteta sama ne razčisti vseh vprašanj. Edino principierna zahteva naj bi bila, da se stvari razčistijo čim bolj demokratično, ker gre za idejne konflikte in konkretna politična vprašanja. Stvari je potrebno demokratično in javno razčistiti.“ Nadalje je govoril o tem, da mora to razčistiti sama fakulteta, kajti sicer bo to prisiljen storiti UK, kar pa bi pomenilo krajno nezaupnico komunistom fakultete.

In vendar je 12. 3. 1973 dekan dr. Vlado Benko PZS-ju podal ostavko z datumom 1. marec. Kot je pojasnil na skupščini študentov dne 14. III. 1973 jo je podal pod vtisom poteka in načina debate na CK: vse stvari, ki so bile izrečene, so imele osebno noto, in o zavodu ni bilo izrečeno nič pozitivnega.

In vendar so študentu Slavku Gavranoviču na skupščini na zelo grob način odvzeli besedo, ko je hotel sprožiti vprašanje, v čigavem imenu, kdo koga itd. (Žal je to v zapisniku izpuščeno). In kaj ima to opraviti z demokracijo in javnim razčiščevanjem? Prav imate – popolnoma nič! In ali sedaj veste, za kaj v bistvu gre pri napadih na fakulteto? Ne? Nič čudnega, avtor tega sestavka tudi ne.

Odpira pa se drugo vprašanje: Ali ne služijo napadi na kadre, na usmerjenost fakultete in na finančno upravičenost zavoda zgolj temu, da se bo narava zavoda zlepa ali zgrda spremenila spet v politično fakulteto s kvalitetno (ali pa tudi ne) razliko od nekdanje partijske šole in zavoda, ki danes upravičeno nosi ime fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo in je priznan ne le v Jugoslaviji, temveč tudi v strokovni javnosti izven naših meja?

B. BUČAR

~ 9 ~

Idejno politično razčiščevanje na ljubljanskih visokošolskih zavodih

pogovor

Izvršni odbor Skupnosti študentov LVZ je na svojem rednem sestanku 23. marca razpravljal o nekaterih vidikih idejnega boja in razčiščevanja na ljubljanski univerzi. Objavljamo nekaj odlomkov iz tega razgovora. Po razpravi je izvršni odbor sprejel ustrezne sklepe.

OPOMBA: Pogovor objavljamo neavtoriziran. Avtoriziran je le prispevek Gojka Staniča.

Tomaž Kšela: V študentski organizaciji se je po seji sekretariata CK ZKS, na kateri so razpravljali o FSPN, začelo hitro govoriti. Ljudje so začeli širiti vse mogoče dezinformacije. Dobili so enostavno občutek, da bo šlo za administrativno poseganje v znanstvene institucije, in je v prvem trenutku nastal velik preplah. Po dobljenih informacijah stvar ni več tako vprašljiva, gre pa za to, da bo moral IO premisliti, kako se bodo študentje vključili v te idejne bitke na univerzi in kakšne kriterije postavljamo zanje. Idejni boj je na visokošolskih zavodih nujen, saj je vsako idejno kompromisarstvo nasprotno marksističnemu izobraževanju in socialistični usmerjenosti ter angažiranosti univerze. Vendar mora biti sproten, ne pa kampanjski glede na politični trenutek. Jasno je, da moramo začetek takega boja pozdraviti. V diskusijah smo prišli do tega, da mora biti to javen boj in na strokovni višini, argumentiran. Pri razgovorih smo bili večkrat skeptični do izraza idejno razčiščevanje, ker se nam je zdelo, da gre za idejni boj in da izmenjavanje argumentov ni razčiščevanje, pač pa del vsakega resničnega znanstvenega in izobraževalnega procesa, ki ne sme biti tuj nobeni visokošolski instituciji. Do idejnega boja in političnega razčiščevanja na univerzi lahko pride takrat, ko določene „znanosti“ in „ideologije“ povezujejo s centri politične moči, in je vir njihovega obstoja v teh centrih, ne pa v znanosti sami. Če gre pri govorjenju o idejnem razčiščevanju za to, potem je to treba povedati in tako tudi politično delovati, saj bi v nasprotnem primeru lahko trajno škodovali razvoju znanosti in družbenemu napredku.

Pri idejnem boju gre za več ravni, ki jih doslej v razpravah še nismo rešili: Ali naj gre na eni strani za pedagoški proces, kjer se predavajo že pr. verjane stvari, na drugi strani pa za znanstveno raziskovanje, kjer je treba pustiti, da prihaja do znanstvenih zablod, ki jih seveda ni treba spodbujati, in če do njih pride, jih je treba okvalificirati kot zablode, ne pa reči, da so antisocialistične?

Kadarkoli gre za spremembo značaja kakšne visokošolske institucije, in pri FSPN gre tudi za to, morajo pri tem sodelovati vsi družbeni subjekti enakopravno, demokratično. O tem morajo sproti govoriti tudi vsi pristojni forumi od pedagoško znanstvenega sveta do študijskih komisij, saj ne moremo reči, da je koncept FSPN samo stvar učiteljev, študentov in komunistov na tej šoli.

Gojko Stanič: Precej smo si enotni, da gre predvsem za to, koliko je bila FSPN doslej kot celota družbeno angažirana s svojim znanstveno-raziskovalnim in pedagoškim delom. Ne gre za to, da bi se fakulteta spremenila nazaj v čisto partijsko politično šolo. Konkretno politično angažiranost pa se mora seveda doseči na znanstven in pedagoški način.

29. seja CK ZKS je bila radikalna prelomnica v dolgo prisotnih dilemah: ali bomo šli z vsakim konkretnim praktičnim ukrepom za korak bolj v desno ali v levo. To je bistvo razkola. Ponujane so bile take rešitve: Če imamo danes že toliko kapitalskega sveta, ne bo večje škode, če vpeljemo še delnice. Če ga izkoriščajo vsi, pa izkorrstimo položaj v Jugoslaviji se mi.

Konsekvence v političnih strukturah so velike. Pričakovati morate, da bo sedaj prišlo do kadrovske spremembe v vodstvu sindikata, v zbornici. Z novo ustavo bo prišlo do velikih sprememb tudi v skupščini. Doslej se je v forumih bistveno spremenila predvsem Zveza komunistov.

Naša univerza je pač univerzalna in na njej so prisotni predstavniki najrazličnejših idejnih in političnih struktur, tako med študenti kot med učitelji. Ljudje, s katerimi se sedaj soočamo, pa niso od včeraj, ampak se o njihovi idejni in praktični usmeritvi ve že dolgo. Danes delajo na univerzi. Do danes svojih stališč niso bistveno spremenili.

Po mojem mnenju gre predvsem za zelo nekritična prenašanja meščanskih teorij. Gre tudi za lastno ustvarjalno nemoč, da bi iz naše prakse zgradili na konkretnih strokovnih področjih teorijo, ki ustreza samoupravnemu socializmu in da bi iz vseh teh teoretičnih dosežkov drugače idejno opredeljenih znanosti zgradili na električno, ampak marksistično teorijo. V celoti se ne konfrontiramo z ne vem kakšnimi dosežki znanosti. Prav sinoči smo imeli razpravo s profesorjem Bučarjem na pravni fakulteti, in moram reči, da sem razočaran nad nivojem, ki si ga profesor dovoli v svojem spisu. To vam je dostopno in preberite si. Zdi se mi tudi, da del ljudi ne pozna naše prakse. Predavajo stvari, ki jih na svoji koži niso nikoli doživeli. Teško je komurkoli pripisovati slab namen, vendar spise nekaterih ne moreš vzeti dobronamerne. Nekateri na univerzi zlahka vse odpustčajo, vendar če bomo nekritični do takih, zelo nesramnih insinuuacij in neutemeljenih pavšalnih napadov, se nam to lahko tudi maščuje. Predvsem je razumljivo, da se napada Zvezo komunistov, ki je najbolj angažirana in bojevitna do takih nasprotnikov.

Pred nami je najprej razprava o znanosti in ideologiji. Skuša se nam ponujati model tako imenovane nevtralne znanosti, hoče pa se v bistvu izločiti marksizem in revolucionarno teorijo, odpreti pa pot vsem drugim teorijam. V tem smislu je bilo objavljenih več prispevkov, npr. Arzenškov v Problemih. Zelo hitro se vsako čisto politično zadevo želi razglasiti z znanstveno. Navkljub težavnosti se po mojem da potegniti mejo med njima. Nemogoče je sprejeti, da naj bo družboslovna znanost nevtralna. Če je količnik vredna, mora biti družbeno angažirana, mora vedeti, kaj hoče doseči. Revoluciji najbolj služi tista znanost, ki ugotavlja kompleksno objektivno resnico, ne pa tista, ki stanje zakriva ali pa ga pači. Drugo področje razprav je o tem, ali bomo razvijali model samoupravljanja ali model participacije. Na zahodu lahko humanistični in funkcionalistični model predstavlja napredno stvar, ne more pa je pri nas. Poznajmo se modeli, po katerih naj bi našo socialno strukturo razdelili na vodilne in ostale kot na dva enakovredna faktorja in s tem dali vodilnim strukturam še večjo moč kot doslej. Na drugi strani pa bi pristali na teorijo, da je naša družba absolutno razredna, razklana in da jo je nemogoče voditi integralno. Ta model se nam ponuja zelo vztrajno predvsem v imenu večje odgovornosti. Tretje področje, kjer so stvari odprte in mi osebno niso znane, je čisto filozofsko področje, kjer se pač sprašujemo, kdo sploh je še marksist in kdo ni. Če bi naši učitelji bili navajeni odprtih konfrontacij in ostrega nastopanja, bi bila vsa ta protislovja videti precej bolj normalna in se ne bi bilo treba vmešavati od zunaj. Na žalost je odprtih konfrontacij malo, kuloarske politike pa še veliko.

Med FSPN in CK je prišlo do večjega nezaupanja takrat, ko so začeli sprejemati na fakulteto ljudi, s katerimi se nismo strinjali. To nezaupanje je treba kako preseči. Veliko pričakujem od pogovorov na fakulteti. Na 29. seji CK je bila v referatu fakulteta omenjena samo z enim odstavkom. Po njej je bilo na fakulteti več sestankov aktivna ZK, učiteljev, ki so skušali priti do skupnega izhodišča. Sledilo je nekaj konkretnih akcij, npr. razprava o poučevanju o problemih samoupravljanja. Ugotovili so precej praznin. V teku je tudi reorganizacija raziskovalnega dela. Vendar še po enem letu in več, ko smo na konferenci ZK na sami fakulteti opozorili, da ni pravega idejnega boja, ni prave konfrontacije. Preveč je izmikanja. Diferenciacija se je začela lani junija v zvezi z nostrifikacijo magistrske naloge, ki je vsebovala elitistična izhodišča in tudi ni bila sprejeta.

Organizacija ZK in fakulteta se bosta na osnovi lastne celovite ocene odločili za ustrezne ukrepe. Ne bomo odstopali od stališč, ki sem jih izrekel v referatu, ko smo na 28. seji CK ZKS govorili o politični situaciji na univerzi. Na prihodnji univerzitetni konferenci bomo poskušali postaviti kriterije še bolj konkretno. Gre pa za politično oceno na sami fakulteti.

Kar se tiče vključevanja študentov v te razprave, menimo, da moramo gledati na strokovnost razprave. Zato bomo vabili vsaj študente, predstavnike letnikov. Narejeni bodo zapisniki. Zavzemamo se tudi za javno objavo teh razprav. Mislim, da je prav, da se na kak način vsebina teh polemik reproducira po letnikih. To bo izredno koristno za angažiranost študentov.

Marjan Pungartnik: Končna posledica teh razprav, kdo je ustrezen in kdo ne, bo verjetno ta, da bodo morali nekateri iti ali pa se bodo uspešno samokritizirali ali sprejeli kritiko. Toda vprašanje

~ 10 ~

moramo postaviti veliko širše. Gre za položaj družboslovja in znanosti sploh. Poznamo usodo sociologije v Sovjetski zvezi, ki ni prišla med marksistične in s tem tudi znanstvene discipline tako dolgo, dokler ni nastopila potreba v političnem sistemu, ki je postal očitno anahronističen in so ga spremljali socialnodemokratski adaptacijski elementi, kot je bil recimo Hruščov, ko je končno poskušal vpeljati zakonitost v državi. Enako usodo je doživela tudi „modernizacija“ drugih znanosti, kar profesor Majer v svoji knjigi o strukturalizmu odpravlja enostavno s pozitivizmom in se omejuje na osebno konstatacijo. Torej ne gre za različne teorije, ki da se „prenašajo“ od koderkoli, ampak za našo domačo stvarnost, ki reproducira neko pozitivistično znanost. Razčiščevanje v političnem ne le da nima zveze z marksizmom, ampak tudi bistveno ne razrešuje situacije.

Druga stvar je pozitivizem, v katerega so padle naše akademske vede: sociologija, filozofija. Tudi tega ne moremo razrešiti znotraj političnega, kot pretendira tisti predlog kriterijev za izvolitev in ponovno izvolitev profesorjev. Najbolj mi zamerim to, da se v tako parcialni obliki pojavlja kot vprašanje, ki ga je Marx v Kritiki Heglovega državnega prava postavil kot vprašanje kvalifikacije državne birokracije, da lahko v oblasti participira. Torej ne gre za to, za kaj se nekdo izreka (kar lahko opredeli samo marksistična kritika, ne pa blede poigravanje s pojmi), za participacijo ali za samoupravljanje, gre za družbene procese, ki nekega znanstvenika postavljajo v položaj tako ali tako izobraženega (kvalificiranega) in s tako ali drugačno politično karakteristiko državnega uslužbenca. Izključno znotraj političnega.

Zelo pomembno je tudi, da danes ne ugotavljamo samo tega, kdo zastopa marksistične postavke in kdo ne. Opozoril bi na dejstvo, da se na FSPN še zmeraj predava diamatovski koncept marksizma, in je Hribar navdušil študente s svežino, ki je nekateri drugi niso sposobni. Tudi Zihler se omejuje skoraj na čisti historizem. Študentje na FSPN so šli še skozi šolo „treh izvirov marksizma“, kar so kritiki diamata že zdavnaj zavrgli. Do kake marksistične polemike ne more priti, če za vprašanjem nastavitve nekega novega učitelja filozofije stojijo monopolistični interesi kolegiov.

Drug problem so študentje na FSPN. Bil sem na konferenci ZK, na kateri so študentje sprejeli sklepe profesorskega aktiva. V njih se je študentom dalo jasno vedeti: Mi, profesorji, smo vam dodelili to nalogo, in zdaj funkcionirajte znotraj nje! Nihče od študentov se temu ni uprl. Krivdo vidim v študijskem procesu na celi univerzi, ki je takšen, da lahko pride do marksističnega izobraževanja samo v konfliktnih situacijah. To sem videl še posebej v zadnjih letih, ko se je med študenti diskreditirala cela vrsta profesorjev, ki so bili nosilci inovacij v marksizmu, politično pa so delovali izrazito kastracijsko. Študente so spustili naprej, da bi ostali, kot je rekel Švarc na skupščini FF, center. FSPN je poleg tega zelo mlada, in se kakšna trdnjša in trajnejša točka, kjer bi se študentje vključili v znanost, še ni izoblikovala. Študentje se tako samo učijo in kot kriterij za svoje znanje sprejemajo profesorjevo znanje. Dvomim, da bi med študenti na FSPN lahko prišlo do resnično široke razprave, dvomim pa po nekaterih rezultatih, ki jih kažejo Razmerja ali pa Težka sapa. Politično delovanje IO bi bilo treba prenesti na to fakulteto. Nikakor ne smemo biti brez interesa za to, kar se na fakulteti dogaja.

Marko Globevnik: Stvar bi razširil še bolj. Idejno razčiščevanje je potrebno razširiti na druga področja. Nekateri ljudje se ščitijo s svojimi funkcijami in se zapirajo v kroge, ki so krogi lažnih avtoritet, na katerih v znanosti tudi uspevajo. Med vodilnimi na ljubljanski univerzi je velik odpor do samouprave. Z njihove strani nam je bil v Čatežu ponujen model participacije, in mislim, da je bilo prav, da smo ga takrat ostro zavrnili.

Med študenti se o tem idejnem razčiščevanju že sliši, da je to politični pritisk, točneje pritisk partije na določene ljudi. Čudim se temu, kako so ljudje proti takemu pritisku, so pa za pritisk študentov, ki so včasih zelo nevljudni, resnično nevljudni, nezreli, otročji. Bilo bi se dobro pomeniti, za kakšne pritiske smo, če za pritiske sploh smo. Mislim, da nismo in da gremo v konfrontacije.

V konfrontaciji je potrebno imeti dve dovolj močni strani. Bojim se, da je na naši strani dejansko premalo ljudi, mogoče tudi zaradi zelo starega sistema širšega izobraževanja, ki bi bili zmogni iti v tako konfrontacijo. Mogoče ne pretiravam, če rečem, da je 80 odstotkov študentov strahovito naivnih in se jih da strahovito lepo obrniti. Na pravni fakulteti imamo krasne primere nekritičnega obéudovanja. Še o problemu zaprtih krogov, ki so povezani z elitizmom: Bojim se, da gre pri njih do neke mere tudi za blefiranje, za neko kvazi znanost. Mislim, da je eden izmed zelo lepih primerov ljubljanski profesor Pirjevca, ki sem ga imel čast poslušati eno leto in mi je takrat prvič postalo jasno, kaj je kvazi znanost, kako je mogoče s popolnoma nekonkretnimi stvarmi izvajati najrazličnejše pritiske na uboge študente, posebej v prvih letnikih.

M. Pungartnik: Enako nevarno razpravlja o Pirjevcu tisti, ki ga je poslušal eno leto, pa je dobil negativen vtis, kot tisti, ki se nekritično navdušuje zanj, če ne pozna literarne znanosti. Preglejmo njegovo polemiko s Čosičem, pa bomo videli, kako so politične nalepke včasih pavšalne. Naša literarna znanost je na tako nizki ravni, da je še veliko prostora za blefiranje. En primer je profesor Majer, ki je z ruskim formalizmom „opravi“ prek dveh knjig v francoščini (glej Strukturalizem), drugi Vidmarjeva spremna beseda h Goetheju (zbirka Lirika), tretji pa Kermaunerjeve klasifikacije.

Če gremo v neko konfrontacijo, moramo biti dosledni in se soočiti z vsemi negativnimi pojavi na univerzi. Tako naš rektor skoraj nima predstave o tem, kaj naj bi reformirali na univerzi, zagrebški pa je izdelal kar cel projekt. Dejansko ostaja manipulacija, če bomo izključili štiri profesorje, pri miru pa pustili ves univerzitetni strok, ki se je pokazal popolnoma nesposoben pri razvijanju univerze, pri vodenju socialne politike itd. V tem okviru politika ostaja manipulacija.

Marjan Kovačević: Sem študent filozofije in se upiram uvanjanju ideoloških obrazcev v družboslovje. Konkretno: profesor Majer, recimo, trdi, da je eksistencializem, jaz ga pojmem čisto filozofsko, konfuznost malomeščanske Evrope. V učbeniku za predvojaško piše, da je Nietzsche ideolog fašizma. Pirjevca še vedno ostaja na nivoju stroke, in če govorimo o umetnosti, lahko kritiziramo njegovo pojmovanje umetnosti. Tu moramo pogledati, kako je profesor družbeno angažiran in kaj je v stroki.

Boris Muzevič: Na naši univerzi si ne moremo predstavljati družbene angažiranosti profesorja, in mislim, da sploh ni mogoča, razen kolikor se vključuje v politično sfero, kjer pa veljajo tiste zakonitosti, o katerih je govoril Gojko, da je politika bolj slaba in napadalna, kolikor bolj je ogrožen njen cehovski interes. Mislim, da je kriza te univerze z vsemi temi obrabnimi pojavnimi oblikami premajhna, da bi pripeljala do razrešitve znotraj celotne družbe. Mislim, da moramo, če nočemo ostati na ravni univerzitetne reformacije, kot je dejal Pavle Zgaga v eni izmed Tribun, iti v radikalno krizo, ki ni mujno, da je neustvarjalna in razbijaška, in mora biti, to ni nemogoče, zelo ustvarjalna, s tem da se univerza odpre. Poudarjam praktično, s čimer mislim na dejansko angažirano zavestno akcijo vseh sil, o katerih tukaj govorimo, na čelu z ZK. V bistvu se z našimi dobrimi željami vključujemo v ta krog reformiranja, ki si ga privoščimo vsi na čelu z uradno politiko.

Vprašanje FSPN se mi zdi, da je v veliki meri tisto vprašanje, o katerem se danes ne govori, to je tista siva eminenca dogmatičnega marksizma, ki pa je v veliki meri zakoreninjena na FSPN in je zelo povezana z načinom dela na njej in s položajem fakultete na univerzi. Pri tem pa enakovredno opozarjam na po mojem mnenju upravičeno kritiko CK na FSPN o funkcionalizmu in nekritičnem pozitivizmu, ki se zganja predvsem na sociološki katedri, kjer tudi sam studiram. Naravnost frapirala me je evforija na zadnji skupščini študentov FSPN, kjer se ta vprašanja sploh niso postavljala, kjer je bila bistvena provokacija, in sicer v smislu: „Naj CK pove, kakšen je cilj njegovega pritiska!“ To so odprta vprašanja, ki niso tako parcialna, in bi se moral IO pri njih zelo angažirati.

Stanič: Rad bi vas spomnil na Gramscijevo misel, o intelektualcih, da bi bilo dobro, če bi bili angažirani prek svoje stroke. To, kako naj bodo visokošolski učitelji angažirani, se mi zdi središčni problem.

PRIPOMBA UREDNIŠTVA

Razgovor, katerega del objavljamo, je obravnaval položaj na univerzi precej konkretno. Gojko Stanič je pri avtoriziranju črtal nekatere primere (recimo prof. Hribarja in Pirjevca). Uredništvo misli, da je s tem razpravo prikrajšal za nekaj pomembnih stališč, zlasti ker gre za stvari, ki so nejasne in se v njih potrebno izreči. Brez njih tudi razprave drugih udeležencev ne bi bile smiselne. Izjave o teh dveh univerzitetnih delavcih bomo zapisali po spominu (obstaja pa tudi magnetofonski posnetek):

1. Na FSPN gre za Hribarjevo nastavitve za predavatelja marksizma. Hribarja pa različno ocenjujejo. Treba bo sesti in se o tej delikatni stvari pogovoriti.

2. Komunisti filozofske fakultete so ostro ocenili Pirjevceve izjave o nacionalnem vprašanju. Že leto dni ni izvoljen, nihče pa noče napisati take ali drugačne ocene. To so čudne stvari.

~ 11 ~

MAJDA KNE

MNOGOGOVORI

vojvodina
hodim po meji in ta meja
je skoraj samo po gorah.

mislim na ladje, ki so
tudi rečne lahko, samo da
bi bile, da bi šel človek
lahko od južne amerike.
in preko.

pa ni ladij, hodim in hodim
in pridem v vojvodino.

prijatelj gabirel se že
prav reži, počasi se pride
v vojvodino, pravi, in ne
vem, zakaj naj bi bilo to
smešno. imam pravico priti
sem.

gospodarstvo
največji travnik na tej celini
ima
največjega belega psa
največ dobro rejnih govedi
in črnega vina

kadar pijemo pri njem
nas je strah
razjarjenih
pavov

sen alkimistov
da ne bi bilo nedelj
in praznikov
da nas noben norec
ne bi zafrkaval

spavčeva rdeča odeja
veliki spavec dvigne noge
na posteljo. in se pokrije
z rdečo odejo. še pred tem
dejanjem razuma je spal.

torej je tudi življenje
naravnega človeka
mehanično, ne samo nas,
gostov pri njem, prihajajočih
iz truščca, nemira in vseh
drugih ne vrednih čustev.

gledališče enega
glasovi
kot da nekdo
brez pameti
tava
skozi noči

glasovi
kot da nekdo
brez pameti
tava
skozi noči

nebesna mehanika
kakšen molk
pri nas
pod zemljo

in nobenega
zelenja

duhovne vaje
pogled na steno
postane gledanje

gledanje postane
odmisljanje stene

postane odmisljanje
postane duhovna vaja

BOR A NO

MARJETI MEDITACIJE

ljubi me
ne ljubi me
ljubi me
ne ljubi me
ljubi me
ne ljubi me
ljubi me
ne ljubi me
ljubi me
ne ljubi me
ljubi me
ne ljubi me
ljubi me
ne ljubi me
ljubi me
ne ljubi me

jebi ga

PESEM, KI SO NAPISAL SUŠTEGA, SEDEMNAJSTI OSEMNAJSTI FEBRUARJA

ne vem
ali smo danes
šestnajste
sedemnajste
ali osemnajste
februarja

nekaj pa
danes smo
šestnajste
sedemnajste
ali osemnajste
februarja

ABIZER HUSAMUDDIN

YOU, HE AND ME

News
Day-in and
Day-out.

Sit-in,
Walk-out.

Turn-in,
Turn-out.

Bust-in,
Blow-out.

This is humanity
In and out.

GREETINGS TO MY UNFORGOTTEN VALENTINE

If it's too early
Keep it
For the right day.
If too late
Try to forget it.

Never-the-less
If it angers you,
Tear it up into pieces
And keep only the portion
You like.
For the rest
Is unworthy
To be cared of.

THE WISHING HEART

How I wish
To
Touch you
Softly,
Caress you
Affectionately,
Kiss you
Lovingly,
And love you
Heartily.

Abizer Husamuddin iz Indije študira
na ljubljanski univerzi.

Edvard Papic

ahmed m.

HIPI

bil sem lep
zdaj pa sem kot kenguru

lasje so mi začeli naglo izpadati

na temenu
se že vidi pleša

vem
da je zelo veliko veselih ljudi
ki so čisto plešasti

z mano pa je drugače

zelo sem pobit
in ne verjamem
da bom plešo preživel

DOM ZA ONEMOGLE

(oddelek za domačo obrt)

če bi videl kako ona prekrasno veze
vse mogoče vrste vezenja

v življenju se nisem videl
da bi kdo tako prekrasno vezel

a če bi videl kako on zanimivo kroji klobuke

v življenju še nisem videl
da bi kdo tako zanimivo krojil klobuke

a v času kosila
in v odmorih
sta kar naprej skupaj

v življenju še nisem videl
da bi kdo mogel biti tako stalno skupaj

videti je da se pripravljata
da bosta skupaj odprla delavnico

kaj neki bi moglo biti drugega
prev. MA

imamović

ČLOVEK KI JE SPAL

ulegel se je neki pametni profesor
da bi spal

vstane okoli pol petih

zdaj je
pravi
zgodaj
prezgodaj je
kako je zgodaj
in prav zgodaj
zelo sem zgoden

in se spet uleže da bi spal

vstane okoli pol treh

uh kako sem pozen
pravi
pozno je
pozno
prepozno je
kako je pozno
in prak pozno
zelo sem pozen

in se spet uleže da bi spal

mimo njegovega zaprtega očesa
hitijo svetlobna leta

ob njegovem zamašenem ušesu
bije ogromna ura

njeni kazalci imajo na nogah
čevlje z debelimi podplati

ulegel se je neki pametni profesor
da bi se naspal

NEVARNA PESEM

predstavljam si da si na širnem polju
v belih hlačkah
na sebi pa nimaš nič drugega

temperatura minus 30 stopinj

a veter ledeno brije

groza groza
pohitimo pohitimo
preidimo s te
na boljše pesmi

MRAVLJA X IZ LETA 4527

si že kdaj gledal
kako s hriba
lezejo mravlje

ves grič se trese
pod njihovimi koraki

na hrbtu nosijo
očala
da gledajo v nebo

na trebuhu nosijo
svedre
takšne velikanske svedre
da vrtajo v zemljo
mogoče bojo našle
kakšno sled
iz leta 1972

nič jim ne pomenijo konji
nič jim ne pomenijo krave
nič jim ne pomenijo medvedi
nič jim ne pomenijo levi
za kaj takega še slišale niso

SUMMER SESSION SUMMER SESSION
META HOČEVAR
PISMO PISMO PISMO PISMO PISMO
ARCHITECTURAL ASSOCIATION SCHOOL OF ARCHITECTURE LONDON
CHAIRMAN ALVIN BOYARSKI
FAGG -ODDELEK ZA ARHITEKTURO
PREDSTOJNIK AMALIETTI
OBISK OBISK 9.-30. APRIL DESET ŠTUDENTOV AA MENTOR VODJA
BRIAN ANSON MAREC LJUBLJANA DOGOVOR GOSTILNE PESMI VINO
UP THE IRA UTP THE IRA UP THE IRA UP THE IRA UP THE IRA
JUGOSLAVIJA SLOVENIJA SOCIALIZEM SAMOUPRAVLJANJE DELO
ORGANIZIRAJO ALIŠ JURČ DUŠAN MNOGI DRUGI
SODELUJEJO KRALJ KURENT MIHEVC RAVNIKAR OCVIRK
PROGRAM ŠOLA SAMOUPRAVLJANJE ZGODOVINSKI ORIS
URBANIZACIJA IDENTIFIKACIJA PARTICIPACIJA OBLIKOVANJE STANDARDA
BODOČI TURISTIČNI TRENDI NORDIJCII NOMADI MILIJONII
RAZVOJ DIZAJNA V SLOVENIJI
EKRSKURZIJA AUTOBUS KRA ISTRA
PREDAVANJA POGOVORI SAMOUPRAVLJANJE COVETN GARDEN DELAVCI
UP THE IRA UP THE IRA UP THE IRA UP THE IRA UP THE IRA UP

DULETIČ NA ODORIH

Slovenska filmska javnost je pred nedavnim dobila nov film slovenskega cineasta Vojka Duletiča. Pričakovali smo, si grizli nohte in v naprej govorili, ah, saj ne bo, saj bo gnoj, saj on ne zna. In ko je film prišel smo trepetali, kolena so se nam tresla ob misli, da je vesoljna Slovenija mogoče pa končno le dobila film ki bo prešnil svet, film, ob katerem bodo v Benetkah, Cannesu ali Hollywoodu rekli: Klobuke dol, to je film 1A. Ob misli, da bo Godard rekel, kaj sploh še hočem po tem enkratnem filmu, da bo Bergman tegobno zavzdihnil in se s svojega otoka preselil na izmožgano slovensko zemljo.

A Duletič nas ni razočaral in je vseeno naredil slab film. Vendar pa film, ki sploh ni tako slab, kot so nam povedala in zapisala škrpajoča peresa nekaterih slovenskih kritikar in drugih.

Duletičev problem oziroma problem njegovega filma je v nekoherentnosti, nedoslednosti, bipolarnosti LJUBEZNI NA ODORU. Ljubezni, ki je istočasno ljubezen sredi olupljenih smolnatih smrekovih debel, ljubezen razširjenih nog in prepotenih pazduh ter ljubezen, ki se te iste ljubezni, te telesne sile boji in ji s kamero uhaja proti soncu, se ji umika v debela in sploh več ne ve, kaj bi še s seboj. V tem oziru ima film iste nezadostnosti kot NA KLANCU, čeprav prihajajo tu dosti bolj do izraza. Kajti Voranc ni Cankar, vsekakor pa se mu ne prilega Duletičeva preobleka. Kar NA KLANCU ni bilo tako očitno, saj je bil ves film v tem esteticističnem momentu homogen, je postalo v LJUBEZNI NA ODORU osrednja napaka, glavni vzrok notranje razklanosti filma. Na eni strani Duletič z očesom znanstvenika spremlja gibe na deblu čemeče ženske in nad njo sopečega moškega, že v nasljenem trenutku pa se z vzdihom obrne v stran in si reče: saj to ne more biti res, saj to ni vsa, prava ljubezen, saj mora biti še kaj več, mora biti hrepenenje, kakršnega sta občutila Monte Christo ali Werther, želja po Ljubezni, Ljubezni, ki se hrani sama s seboj in ki ji zadošča že to, da oni(a) drugi(a) sploh živi ali je živel(a). In Duletič stoji na odorih in si misli: kakšni bajni kadri, kakšna scena, kakšna pestrost oblakov, senožeti, pravih kompozicij, barv, izsekov obrazov in čistosti. Da, to je resnična slovenska zemlja, to je sila, ki nam hodi v čast, to bomo prenesli v film. In to stori. Skomponira film, v katerem se vrstijo kadri, ki so fotografsko vsega priznanja vredni, ki pa v ničemer neboljšajo kvalitete filma; ki povzročajo, da ostaja film dvodelen, saj sestoji na eni strani iz izoliranih brezinteresnih kadrov, kjer je povsem očitno, da je pri vsakem od njih snemalec tri ure čakal na pravo osvetlitev in je prej tov. Duletič cele dneve hodil okrog in jih izbiral, selekcioniral in ocenjeval potem posnel na kader – v katerem pa gledamo fotografijo, ne vidimo pa filmskega kadra, filma. Drugo stran pa tvori vsebina, ki naj bi pravzaprav bila vodilo filma in v svoji oblikovni transformaciji njegova edina komponenta. To sestavlja resnično, direktno, konkretno in zemeljsko-tesno življenje, vedenje in gibanje. Na tem področju je šel film le na pol pota, tu malo postal na mestu in se potem oklevajoče napotil še malo dlje. K tistim korakom čez polovico poti so mnogo pripomogli predvsem igralci, ki pa so resda ostali nekam redkobesedni – vsaj na zunaj, medtem ko so nekoliko več govorili v sebi. Ponovno se je pri tov. Duletiču pokazalo, da nekritično prevaja en jezik v drugega, in globoko upajmo, da bo pri tretjem filmu ta napaka-izginila.

Za zdaj pa kličemo Živio, Vivat, Banzaj! in tov. Duletiču predlagamo, da iz svojega filma naredi 2 (dva) filma. Prvi naj se imenuje KOROŠKA ZEMLJA MED GRAPAMI IN OBLAKI ali OH, TA NAŠA SLOVENSKA GRUDA.

– vsebuje pa naj vse tisto megalomansko fotografijo in snehalstvo, ki je celotnemu filmu samo v škodo. Drugi film naj kar obrdriži prvotni naslov. V tem primeru bo naslov mnogo bolj ustrežal tako samemu filmu kot pokojnemu tov. P. Vorancu. Taka razpolovitev filma ima seveda tudi praktične vrednosti, saj s tem Slovenci pridobimo 2 (dva) filma, ki jih lahko predvajamo ali kot kratka ali pa kot celovečerca. Še in še možnosti.

ALEŠ ERJAVEC

BELA ITAKA

PANTA RHEI
(HERAKLIT)

Precej vode je že preteklo in mnogokrat je vstalo sonce, odkar je Tomaž Šalamun napisal verz Dume (1964) in s tem izstopi sam iz družbenih institucij ali pa s prisilo. Precej vode je že preteklo, in Tomaž Šalamun je dobil nagrado za pesniško zbirko Bela Itaka (1973). Saj je že dobil nagrado, in sicer za pesniško zbirko Namen

pelerine (1968), samo to ni bila slovenska nagrada in takrat ni bilo zraven Josipa Vidmarja. Seveda bi se lahko spraševali o tem, kdo se je tako zelo spremenil, pesnik oz. njegova poezija ali institucije. Samo to nas ne zanima, saj bi v tej lepi deželi še kdo mislil, da smo komu nevoščljivi ali pa da imamo komplekse. Hecno je pa le, in veseli nas, da je Šalamun na boljšem. Nekoč je zapisal: „Poezija je zato, ker človek ni bog, in to je, kar človek najteže prenese.“ Od takrat je preteklo skoraj desetletje, Šalamun pa je zapisal: (bog je pesnik s črnim robom) (služi duhu). Ni naš namen pregledati celoto njegove pesniške poti, te primere navajamo samo zato, da bi pokazali globoko koherenco te poezije, kar nam pomeni kvaliteto. Šalamun je na začetku svoje pesniške poti povedal svoje razumevanje poezije, ki „ni ustvarjanje tega sveta, ampak borba z njim, večno plavanje proti toku, njena moč pa je v tem, da človek v njej zasluži smrt v sebi“. In če prebiramo Poker ali Belo Itako, moramo priznati, da to ni (poostvarjanje tega sveta. In smrt, smrt je vedno prisotna. Včasih pride tudi kot beseda, samo včasih.

Vsem, ki so se resno ukvarjali s poezijo Tomaža Šalamuna, se je ta poezija razkrivala kot lucidna ironija, groteska, črni humor in kar je še oznak, ki poimenujejo isto. Le redki pa so opazali tudi hotenje po estetskem, po tistem, kar presega aktualizem, in po katerem je Šalamun pesnik in ne kaj drugega. In Belo Itako zaznamuje prav to hotenje. Če je bil pesnik Pokra razdiralec mitov, najvidnejši predstavnik slovenske avantgardne poezije, ki nivelira vse vrednote, ki razburja malomestni srednji sloj s svojimi gobicami in malinami, potem je pesnik Bele Itake ustvarjalec novega mita – pansalamunskega.

Ne bi mogli reči, da je Šalamun pesnik malarmejevskega tipa, preveč je v borbi s tem svetom, preveč ga zadeva. Vendar se nam zdi, da je stopil na pot ontološke poezije. Pesmi gredo iz nič v nič, od nikoder nikamor. Pred nami je zbirka moderne poezije z vsemi konsekvencami, ki jih s seboj prinaša modernost. Dosledno uveljavlja tisti princip pesnjenja, ki zanemarija navdih, ki se ne spušča v izpovedovanje takih ali drugačnih čustvenih razmerij pesnika do sveta. To je poezija, ki se ustvarja. Bela Itaka je presejala aktualizem, ki nam je bil morda preveč v zavesti kot poteza sodobne slovenske avantgarne poezije, čeprav kaže svojo zgodovino in svoje temelje.

/ prišel je čas da razmejiva luč, pastir / tebi jug, hlastanje sadežev / meni sever, molk in strast / tebi vzpon, konje za poliranje / meni zalezovanje sonca, žarenje noči / (. . .) Šalamun je stopil na pot svojega jezikovnega mita, na pot, kjer sta v večnem spopadu nič in absolutum, in jezik je eno ali drugo. / utrudil sem se te incest, jezik / želim si sonca, mirnega šepetanja ljudi / (. . .) Kam se bo nagnil, kako bo razrešil večno vprašanje poezije?

V Beli Itaki je prišel do polnega izraza esteticizem, ki se je v Namenu pelerine kazal kot popartizem, v Pokru kot izrabljanje nekaterih postopkov nadrealistične poetike. V Beli Itaki se je razkril v ritmično izčiščenem dvodelnem verzu in razviti metaforizaciji. Pri branju nam odpove mišljenje, začne se „pesnikujoči pogovor s pesnikom“. Tega ni mogoče opisovati, to je stvar za pesnika. Jezik tega sveta, ki napolnjuje Belo Itako, ni simbol tega sveta, je simbol Bele Itake, dežele sonca in svetlobe, ljubezni in smrti, krika in molka, pastirjevih čred in skrivnostnega Orfeja. In spet so tihe ceste, temni mir, spet so čebele, med, zelena polja.

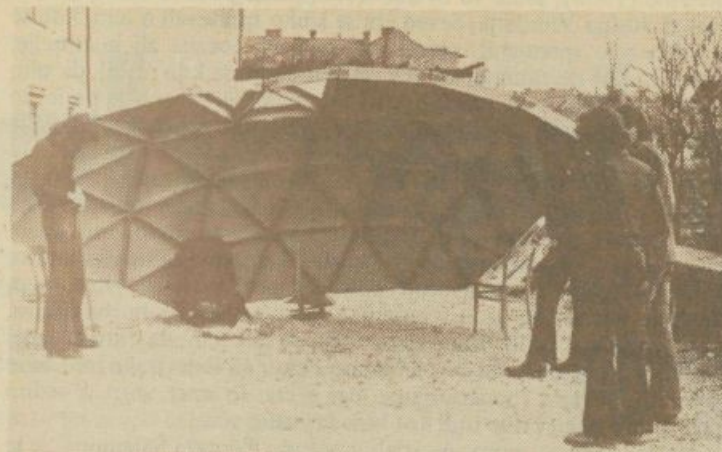
Igra je bila zato, da smo se zavedeli sveta poezije, avtonomnega sveta, v katerem pa vladajo strogi zakoni, da gremo lahko vanj brez balasta navad in zakonov naše vsakdanjosti. Igra je bila zato, da smo začutili svobodo, bila je ukinjanje poezije-pedagogike. Stvari se postavljajo v razmerja, v red, ki ni red, ki je nasproti urejenosti sveta kot hierarhije kaos. Med besedami so vzpostavljena nova razmerja, nova urejenost kaosa. In vendar ta poezija rabi ozadje za svoje funkcioniranje, ozadje tega sveta in ozadje zgodovine poezije, samo v nenehnem dogovoru z njima najde svoj odmev. Šalamun nas ne pusti, da bi se popolnoma osvobodili predajali skrivnostim, Venomer nas opozarja na prejšnje. Včasih je dejanskost obrcal, se iz nje ponorčeval na tipično svoj način. V Beli Itaki nas samo spomni, da ne bi pozabili. / mrtvi fantje! mrtvi fantje! / kjer v starih huškejnih ptice in se razpolovi dan / (. . .)

Temeljna struktura Šalamunove poezije je vidna: na eni strani esteticizem, ki je tokrat v ospredju, na drugi strani šalamunska ironija in borba s stvarnostjo. Tako je tudi v Beli Itaki ostal odprt in zato zanimiv.

In potem je prišla še peta Šalamunova zbirka z značilnim naslovom Bele Itake: / moja objokanost v četrti knjigi je toplenje sten / nazaj v mehko, domov. / Tu smo zmeraj. / Razbijanje lastnega mita, ironija – tisto značilno šalamunsko. Ni kaj reči. Ne bomo imeli miru, svet je preveč tu, da bi nas pustil v miru v estetskem. Amerika je svet, drugačen od Bele Itake, ni možno pisati verzov privzdignjenega stila, Šalamun, ne boš ubežal!

Toda to je že drugo poglavje – o neki zgodovini, razvoju, okolju.

BOŠTJAN ZGONC

KUPOLA IZ PAPIRJA

„Pismeni človek“ civilizirani človek teži k omejevanju in zapiranju prostora, kakor tudi k razdvajanju funkcij, medtem ko je plemenski človek svobodno podaljševal formo svojega telesa, da bi z njim zajel vesolje.

... Stanovanjski prostor kot zaklonišče predstavlja podaljšek naših telesnih mehanizmov za kontrolo toplote – kolektivno kožo ali obleko ... Kvadratna soba ali hiša govori jezik specialista, medtem ko krožna koliba ali iglu, kakor tudi kopast vigvam pričajo o integralnem nomadskem načinu življenja v skupnostih zbiralcev hrane ...“ / M. McLuhan /

Skupina (RIM) študentov arhitekture četrtega letnika v studiju prof. E. Ravnikarja je pred dnevi sestavila kupolo iz papirja. Namen kupole je proučevanje novih načinov bivanja in občutenja drugačnih prostorskih oblik. Živeti v lahki kupoli iz papirja se zdi morda v tem trenutku nemogoče in nestvarno, toda v bližnji prihodnosti se ta možnost odpira kot ena izmed alternativ dosedanjih fiksnih in beton ujeti zakloniščni stanovanjski gradnji. Vedno večja mobilnost in kratkotrajnost vsega, kar nas obdaja, sprememba ki jo najhitreje zaživijo mladi s svojo radikalno kulturo, vedno bolj opredeljuje tudi način bivanja. Pojma, kot sta stalna lokacija in lastnina, ki nas vežeta na določen prostor in na določeno funkcijo v proizvodnem stroji, se mladim vedno bolj upirata, ter jih zamenjujejo s pojmi, kot so mobilnost, uporaba, sprememba, svoboda. Današnje države, mamutski sistemi, hierarhijske organizacije, tovarne s tekočimi trakovi in odtujenim proletariatom se vedejo, kakor da bi bili večni, kakor da ne bodo v kičevitem zvijanju odmrli. Stanovanje in zadolženost, ki je nujna, da do njega sploh pridemo, je eden izmed načinov manipulacije in vključanja delovne sile v od tujeno delo. Obstoječa družba potrebuje fiksno, trdno lastniško arhitekturo, zato ker potrebuje stalno delovno silo, vezano na določen prostor, na določeno delovno mesto, na funkcijo v produkcijskem sistemu. Vsaka kratkotrajnost, vsaka začasnost je sistemu v grožnjo, ker ga sili v misel o lastni prehodnosti, v misel o odpravi in odmiranju. Tiste inštitucije, ki so privedle planiranje in stanovanjsko politiko v permanentno krizo, ki se samo še zaostrejuje in dobiva antagonistični značaj, ne morejo stvari spremeniti, če se ne spremenijo tudi same v sebi ali pa odmorejo. Tu ni vprašanje reforme ali perfekcije funkcioniranja, pomanjkanja strokovnjakov, delovne sile, volje ali policijskih okrepitev, temveč vprašanje kvalitete spremembe neke politike, organiziranja, inštitucije, vprašanje nekega poklica. Uveljavitev novega načina bivanja v bistveno drugačni arhitekturi je možna edino v spremenjeni družbi ali pa mimo te družbe in obstoječega planiranja. Ker v preobrat ni upati, mora arhitektura izkoristiti luknje in razpoke v sistemu. Klin zabiti v razpoko, bo, če bomo dovolj močno tolkli po njem razklal in zrušil obstoječe. Kajla v rit je subverzija.

Do it! generacija. Upati si moramo sprožiti nekaj, zato ker delovanje sproži informacijski kratki stik, ki bo kasneje logično ocenjen. Narediti moraš, da sprožiš, dobiš informacijo, narediti moraš kupolo, da lahko občutiš razliko v občutenju in dojetanju prostora prek lastne iskušnje, brez posrednikov in prevar imaginacije. Imaginacija občutka v kupoli je kaj bedna z imaginacijo, ki se sprosti, če si resnično v kupoli. Kupola stoji, s tem ko stopimo vanjo občutimo bistveno novo dimenzijo prostora, to čutenje spreminja našo zavest o prostoru. Etabliiran kvadraten prostor nosi v sebi določen način bivanja, ni nevtralen, temveč oblikuje življenje, njegovo sporočilo je red, askeza, urejenost, razumskost, resnost, racionalnost. V sebi nosi moralo meščanstva. Kupola pa nas zapleta v igro, v integracijo mišljenja in čutenja akcije in reakcije, reda in nereda, ruši vitalnost ustaljenih form bivanja. S tem ko nas prevzame, nam sugerira možnost drugačnega bivanja in nas sili k sodelovanju v izmišljanju novih uporabnih možnosti, odpira nam nov projekt bivanja. Kupola je hladen medij z visoko možnostjo participacije tistega, ki v medij vstopa. Enostavnost izvedbe in možnost lastnega sodelovanja pri izvedbi, organiziranju notranjega prostora, ki je osvobojen pregrad in fikcij, omogoča našo zavestno in samoodgovorno participacijo. Niso potrebni posredniki, ki bi določali in s tem kontrolirali način življenja. Prostor je odprt naši iniciativi in želji po tem, da si sami uredimo svoje bivališče, ki ni vnaprej določeno in nespremenljivo in s tem odtujeno življenju, ki je mobilno, spremenljivo in svobodno. Visoke besede o brisanju razlik med subjektom in objektom, med proizvajalci in potrošniki, med planerji in planiranimi so tu na delu in niso samo iluzorna zahteva ali aktualizirana parola, ki jo lansiramo, če hočemo biti kontrakturni. Kdo od faha bi lahko očital, da nastopi pri realizaciji take kupole nešteto tehničnih, pravnih, socioloških in ne vem vse kakšnih nepremostljivih ovir in problemov, toda ti problemi izhajajo iz ustaljenega mišljenja, da mora biti bivalni prostor ali kak drug družbeni prostor fiksni, dolgotrajen, če že ne večni. Ad hoc arhitektura, ki je kratkotrajna in mobilna, odpravlja visoko kompliciranost in dolgoročnost obstoječe arhitekture in zavest o zabetonirani arhitekturi.

Ljudi ni mogoče osvoboditi od stare družbe in njene arhitekture, če se tu in sedaj ne začne z gradnjo nove in z bistveno drugačnim načinom bivanja v njej.

VINKO TORKAR

~Bes.

1. SOCIOLOGIJA MED ZNANOSTMI

Sociologija je mlada znanost, za katero lahko trdimo, da še vedno išče svoje lastno mesto med znanostmi. Scientificno stališče zagovarja trditev, češ da je sociologija znanost med znanostmi. Vsekakor je njen predmet proučevanje družbe. Vendar pa je ravno konstituiranje sociologije kot znanosti o družbi pomenilo 1) odvojitev od področja filozofije (ta proces lahko spremljamo na relaciji Hegel—Marx—Comte) in 2) nujno hibridno naravo sociologije. Sociologija pravzaprav interdisciplinarno zajame probleme s področja ekonomije, filozofije, psihologije, politologije. Po drugi strani pa: Iz današnje perspektive moramo upoštevati delitev na meščansko in marksistično sociologijo, ker se taki dejansko postavljata druga drugi nasproti. Vsakršno „prevladovanje“ tega nasprotja kot navideznega zanika realni dvotirni razvoj sociologije in pa problematiko, ki zajema odnos med historičnim materializmom, marksizmom, sociologijo in pa režimsko apologijo.

2. SOCIOLOŠKE KATEGORIJE

Sociološke kategorije se nam pojavijo v obliki abortiranih filozofskih kategorij. Marksistična filozofija predstavlja proces ukinitve filozofije (11. teza o Feuerbachu — dejansko spreminjanje sveta). Zato se marksistična misel naenkrat razdeli na filozofijo, sociologijo in (kritiko) politične ekonomije. Filozofiji pripadajo problemi osnovnega stališča, mišljenja in prakse, relacije na subjekt—objekt, materije in gibanja, dialektičnih zakonov, determinizma, odnosa obče, posebno, posamično, nujnosti in slučajnosti, vzročnosti itd. Sociologija pa prevzame znani kategorialni aparat (produkc. sile, produkc. sredstva, baza, nadgradnja, država, alienacija, ideologija, morala, religija, razredi, razr. borba, revolucija itd.). Politična ekonomija pa se reducira le na „čisto“ ekonomijo (kapital, eksploatacija, presežna vrednost, delovni dan . . .). Povzeto po kazalu knjige: Vrnicki, Historija marksizma. Taka razdelitev je shematično ugodna in pregledna, vendar zvaja marksistično misel nivoja revolucionarne misli na 1) substrat tkim. ideologije delavskega gibanja in 2) v vlogo konstitutivnega elementa posameznih znanosti. Ta stopenjski prehod iz filozofije prek marksizma sicer logično utemelji dani sistem, prav zato pa zanika dejstvo, da so vse te kategorije **družbeno** in da jih je možno obravnavati le enotno. V bistvu pa je to Heglov sistem reduciran („prevržen“) na svojo „zemeljsko“ fazo.

Sociološke kategorije torej dobijo značaj 1) poljubnosti in 2) vulgarnosti. Diamat da še nekakšno ontološko utemeljitev, pa čeprav shematično in dogmatično. V „klasičnem“ diamatu stalinskega tipa moramo stvarnost stlačiti v podane „osnovne poteze“ in ves kategorialni sistem. Po izgubi diamatske ontologije in osamosvojitvi sociologije v posebno znanost postane historični materializem („materialistična dialektika v sociologiji“) le še formalizem, sociologija pa si dovoli vrsto individualnih sistemčkov, ki rastejo kot gobe po dežju. Kritičnost analize je le še slučajna. Podreditev ideološkim predstavam in političnemu pragmatizmu (poglejmo si samo uporabo citatov najvišjih partijskih in državnih voditeljev) pa generira vedno nove sisteme; stvarnost tega sveta ne tolmačimo več iz analize empiričnega sveta, ampak iz politične in državne samovolje.

3. MOŽNOSTI ZA SOCIOLOGIJO

Videti je, da je usoda take, menda marksistične, sociologije capljanje za znanostjo in za empiričnimi in nekritičnimi analizami meščanske sociologije. To capljanje se označi kot kritičnost, gre pa za marksizem z gorjačo, ki še najbolje ve, kaj je prav in kaj ne.

Marksistična „sociologija“ si pridržuje monopol nad apologijo trenutnega režima (poglejmo nešteto učbenikov „obče sociologije“) in se uveljavlja kot legitimacijska teorija. Za razliko od stalinskega diamata, kjer si politika sproducira željeno znanost in stvarnost, pa naj je še tako „lažna“ (Marcuse), si postalski politični pragmatizem producira vedno nove sisteme in se kaže kot doba iskanja in ustvarjalnosti. Po drugi strani se taka sociologija bori proti funkcionalizmu, ki je ideologija tehokratizma (osn. predpostavka — sistem v ravnotežju). Funkcionalizem se izkaže kot nezaželelna znanstvena teorija vladanja nad ljudmi. V tem pa je tudi skrivnost funkcionalizma, saj projekt racionalno organizirane družbe, kjer bo človek svoj lastni cilj in kategorični imperativ (Marx), zahteva tudi kontrolo nad funkcioniranjem take družbe. V tem je tudi konec sociologije kot abortirane marksistične misli. Predpostavka pa je funkcionalizacija, vendar ne v nasprotju z radikalnim ciljem in revolucionarnim gibanjem, ampak kot dosežek tega najstva (Sollen), kot se kaže iz realnih gibanj stvarnosti.

Mladen ŠVARC

ZA GOVORNIKA JASNOSTI

„Nulla dies sine linea“; niti en dan brez vrstice je lahko za tiste, ki se ukvarjajo s pisanjem ali pa se nagibajo k temu, dobro ali slabo načelo. Kakor kdo!

Toda to, če se v vsaki ali skoraj v vsaki številki nekega glasila pojavlja isti avtor, je zelo simptomatično. Bolj čudno pa je, če se v isti številki isti avtor pojavi tudi po trikrat in to z nadaljevanimi sestavki. To se je zgodilo z Zoranom Malenico; natančneje: v dvojni številki Studentskega lista, tednika študentov Socialistične republike Hrvatske. Toliko samo za uvod. Drugo je pravzaprav stvar uredniške politike tega tednika, nam pa naj bo dovoljeno, da se vendarle vprašamo, ali je objektivno potrebno, da se v isti številki glasila toliko tisočev študentov pojavi isti avtor s tremi prispevki.

Poleg tega manimo, ne želeč, da nas obtožijo nečistih in hudobnih namenov, da manjka konsistentne uredniške politike, da ima avtor monopol ali da ni daleč od skribomanije, ali da hoče sporočiti nekaj posebno pomembnega.

Omenjeni avtor, ki v enem izmed člankov zastopa dobesedno „jasnost izpovedi“ — je vsaj nejasen.

Tako je Zoran Malenica na primer, ko je pod naslovom „spraviti v življenje, ne pa fešitizirati“, govoril o amandmajih, udaril po parolarstvu v naši politični frazeologiji, kar bi lahko bilo v redu, ker opozarja, da nekateri z uporabo parol pačijo njihovo pravo bistvo, čemur se prav tako ne da oporekati. Toda ali ni simptomatično, da proliferantni članek postavlja pod isto kapo, v isto mero na primer parole o „nacionalni suverenosti“, „državnosti“ v isto mero na primer parole o „nacionalni suverenosti“, „državnosti“ z „ustavnimi amandmajih“, „stabilizacijo“ itd. To je, tudi kar se kategorizacije tiče, da o namenih ne govorimo, vsaj nejasno pri avtorju, ki zastopa jasnost. Potem nadaljuje o amandmajih in to v nadaljevanjih z nekimi lastnimi bolj teorijicami kot teorijami.

Zagovornik jasnosti je v bistvu najbolj nejasen v članku „Pradoks, nesporazum ali . . .“, kjer se zavzema za ponovno (zdaj ukinjeno) pomoč časopisu Praxis. Če bi bilo to vse, potem je v redu — Zoran Malenica ima pravico povedati svoje mnenje o vsem, pa tudi o tem, da mora Praxis dobiti pomoč iz družbenih fondov. Toda že na začetku postavlja, kar se vidi tudi iz celotnega članka, časopis Praxis med skoraj edine svetilnike marksizma pri nas in to v času, ko je — tako pravi — „oficijalna politika postavila marksizem pod vprašaj“. Tu moramo Zorana Malenico spet vprašati — zaradi jasnosti — kaj misli s pojmom oficijalna politika; mogoče dokumente Zveze komunistov, vključujoč tudi njen program. Avtorja moramo opozoriti na pomen preciznosti in ga tudi spomniti na ljudsko reklo, da so besede lahko težje od svinca. Prav tako, ko govori o primeru prepovedi Praxisa zaradi objave stališča te redakcije o obsodbi beograjskega profesorja Đurića, Malenica neprecizno piše: „ . . . ki je bil obtožen zaradi nekaterih stališč, ki jih je izrekel v času diskusije o ustavnih amandmajih . . .“. Ne samo da ne aludira na kazensko dejavnost profesorja Đurića, zaradi katere je bil obsojen, ampak niti ne navede, za kakašna stališča pravzaprav gre. In še več. Pove, da je bil Praxis tudi prej, leta 1971, torej v obdobju evforije prepovedan. In pravi, da je to „vznelo te danje oblastnike, ki so se zavedali marksistične analize naše stvarnosti, pa je bilo potrebno javnosti prihraniti njegov možni vpliv“. Potem pa v isti sapi, v istem stavku preide na profesorja Đurića. Kakšne vrste jasnost je to in ali nima tu možnosti primerjanja tudi površen bralec, ki jo sam — zelo lahko — odkrije?

Celoten odnos Zorana Malenice do, kot je napisal, „celotnega prispevka časopisa Praxis k razvoju marksistične teorije in prakse v naši družbi“ pustimo ob tej priložnosti ob strani. Rekli bi le, da je pisanje javnosti posebno odgovornost — zato si ne smemo dovoliti niti dilem, posebno ne za izrazito nejasno.

Josip Grubišić-Čabo

IRIPOMBA UREDNIŠTVA TRIBUNE:

V Ljubljano pride le malo študentskih listov iz drugih univerzitetnih centrov, zato je nujno, da seznanimo javnost vsaj s posredovanjem njihovega položaja, z izborom tekstov in tako naprej. Tribuna se je za objavljeni tekst odločila z namenom, da bi po skupni številki s Študentskim listom prikazala tudi način kritike tako imenovanega „večinskega tiska“. Tekst ima tako samostojno vrednost, objavil pa ga je radio Zagreb.

V nedeljo (18. marca) smo na drugi strani Dela lahko prebrali pod ogromnim naslovom **poskus neredov** krajšo (dez)informacijo, tipičen primer njej podobnih zapisov, ki strašijo tudi po našem časopisju.

Tanjugovo sporočilo iz Budimpešte je poročalo, da so bile zadnje dni „po vsej Madžarski priložnostne manifestacije ob 125-letnici meščanske demokratične revolucije in osvobodilnega boja ter 150-letnice rojstva velikega pesnika Sandorja Petoefija“ ter da se je ob tem praznovanju zvrstila vrsta proslav, osrednja slovesnost pa „je bila na trgu narodnega muzeja v Budimpešti, kjer je pred več tisoč pebivalci, pretežno mladine, govoril član politbiroja CK MSDP in predsednik deželne sveta domoljubne fronte Gyula Kalai“. Poročilo pa se konča tako: „Proslave so potekale v znamenju poudarjanja revolucionarnih tradicij madžarskega ljudstva in velikih uspehov v socialistični graditvi. Vendar pa je bilo tudi več incidentov. V središču Budimpešte so po končani slovesnosti hoteli nekateri ljudje izzvati demonstracije. Zvečer 15. marca je več sto razgrajčev v najozjem mestnem središču povzročilo izgrede, vendar so varnostni organi takoj intervenirali in izpade preprečili. V glavno kapetanijo budimpeštanske policije so privedli 40 hujskačev.“

Kar me je pri branju te vesti vznemirilo, je njen zaključek. Kar namreč tu zvemo, je to, da so „razgrajči“ (kot trdi sporočilo; zanje pa v sodobnem pozitivnem „informativnem“ jeziku najdemo še drugačne ustrezne izraze: huligani, razbijači, presiteži, avanduristi, mogoče tudi teroristi, toda to že preveč meji na politiko!) „zmotili“ proslavljanje revolucionarne preteklosti. Vsaka opozicija obstoječemu mora v jeziku vzpostavljenih medijev izgubiti svoj politični značaj; pokazati jo je treba v vsej gnusobi brez vsebinskega, nesocialnega, kartako gibanja napol podivjanih ljudi (toda podivjanost je način obstoječega reda). Celo navaden kriminal ima razredno vsebino – tu pa se neko dejanje skupine ljudi ocenjuje enaravnost metakriminalno: storilci so navadni kriminalci, ki nosijo transparente in rdeče zastave in so torej vredni imena „hujskačev“.

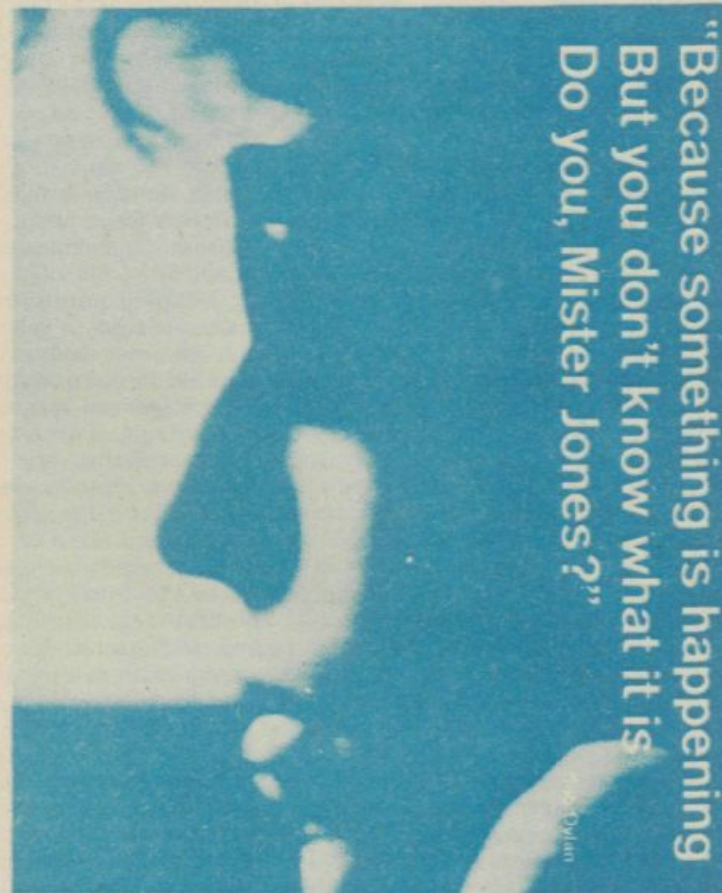
Vsi se še spominjamo dogodkov leta 1953 v NDR, leta 1956 na Madžarskem, leta 1968 na Čehoslovaškem, leta 1970 na Poljskem... Spomnimo se našega časopisja v avgustu 1968 – ogromni naslovi so bili polni podpore takrat jasno imenovanim **naprednim** silam Čehoslovaške. Prav zaradi tega je težko verjeti, da je šlo v Budimpešti le za skupinico, denimo pijanih razgrajčev in hujskačev, kot je to Delo preneslo svojim bralcem čeprav po po-

ročilih ne moremo potrditi kake druge možnosti. Vemo, kaj se je zgodilo, ker o tem nič ne vemo.

Izrazi, ki jih jezik poročanja uporablja za karakteriziranje „nekaterih ljudi“, le-tem torej priznavajo vse prej kot pa političnost njihovega nastopa. Kdo so dejansko bili ti ljudje? Kaj so hoteli? Kakšne so njihove zahteve, kajti več kot jasno je, da razgrajči (ki na pomembnih nacionalnih praznovanjih pregloboko pogledajo v kozarec) običajno ne organizirajo demonstracij. Odgovorov „informacija“ ne daje. Treba je pač verjeti, pa čeprav je šlo dinimo za tak incident, ki bi ga lahko odkrito zavrnilo. Credo, quia absurdum est.

Končno pa se lahko tudi poirimo. Brati se namreč da tudi med vrsticami. Vsaj tako se pred očitkom dezinformiranja branijo tisti, ki pripravljajo „vidne vrstice“.

Pavle ZGAGA

kaj me spravlja v osuplost

Gledali smo Brez, ki nam ga je Radivojević ponudil kot alternativo nela- godni situaciji v jugoslovanskem filmu. Toda sprejeti ga je mogoče lahko samo kot stranski produkt iste krize. Ne zaradi maculhanovščine, ki jo je čutili v režiserjevih tetah o demokratizaciji filma (da naj sčasoma postal dostopen vsakemu zemljanu), ampak zaradi dejstva, da je delo ne glede na vse redukcije (približevanje teatru, nizka proizvodna cena, omejitve števila gledalcev in igralcev) vseeno zanimivo in vleče. Če je jugoslovanski film blokiran v angažmaju, se resnično približujemo krizi, kajti neprimerljiv je nemir, ki izhaja iz Žilnikovega Črnega filma. Zahvaljujoč previdnosti administracije ne morem vzeti za izhodišče kritike Misterija organizma ali Plastičnega Jezusa, ker ga enostavno nisem videl. Sistem, ki ne omogoča soočenja, tudi ne more omogočati kritike. Omenjenost vladanega je mogoče videti že v tem, da je nekako pred tristo leti John Milton rekel: „Pustite mi soditi!“ In najhujša kazen za cenzorja je cenzuriranost njegove zavesti. Pri soočenju s filmom Brez sem tako obvisel v praznem. Socialistična kinematografija bi morala težiti k totalnemu: Toda ali je danes mogoče videti underground produkcijo? S katero pravico je prav to zvrst diskvalificiral Komunist, ko je rekel, da je kak normalen človek ne more jemati resno? Da, ponujeno nam je sranje slehernega kapitalističnega podjetja (od Bliskovitega upora, Avtomobila smrti in Botra), cenzurirano že z dejstvom, da je nastalo znotraj meščanskega sveta – ustvaril ga je svet meščanstva. Tudi najboljša domača dela mi tako zbudijo samo zanimanje, ne morejo pa razvijati kritične zavesti, če je v skrbiški miselnosti naših cenzorjev na prvem mestu prepričanje, da kritična zavest nikomur ne koristi.

MP

M. RADIVOJEVIĆ, D. NIKOLIĆ
IN BREZ V LJUBLJANI

12. marca je bila v klubu poslan- cev projekcija celovečernega filma Miše Radivojevića BREZ, ki je bil predvajan na lanskoletnem puljskem festivalu.

BREZ je film enega samega igralca – Dragana Nikolića, ki je v puli izjavil, „da po tem filmu kot igralec nima povedati ničesar novega“, to je, da je ta film njegov igralski vrhunec.

Film je po svojem značaju skoraj nepovezan z Radivojevićevim prvim celovečernim filmom – MALO ČEZ LES in je pravzaprav brez kakršne- koli očitne povezave s katerikoli filmom, ki smo ga videli pri nas.

Celoten film je brez teksta in raz- deljen na 28 kadrov, od katerih vsak prikazuje eno sekvenco iz (ne) delovanja glavne igrane osebe – Dragana Nikolića. Osnovna tema filma je samo po sebi precej banalna in že velikokrat uporabljena, namre- če oseba odtujenost, nezaintere- siranost in brezcilnost glavne osebe, ki išče stika z drugimi ljudmi – predvsem ženskami, a tega stika ni- koli ni zmožna udejaniti ter vedno ostaja na pol poti ali tik pred nje- govo uresničitvijo. Poleg tega osnov- nega nivoja vsebuje film še nekoliko kadrov, ki se izmikajo temu osnov- nemu poteku in taki najbrž tudi ne- koliko podirajo koherentnost filma,

saj so prej samozadovoljujoči, nji- hov cilj je prej esteticističen, pred- vsem pa jim manjka tiste vsebinske teže in povezave, ki bi jih vključila v osnovni koncept filma. Ne glede na to pa je film eden izmed redkih uspešnih profesionalnih jugoslo- vanskih filmskih eksperimentov.

Film je skoraj izključno delo dveh oseb – Radivojevića in Niko- lića –, sicer pa sta ga tadva tudi sko- raj povsem samostojno financirala in si torej lahko privoščila vso tisto svobodo, ki je drugi režiserji nimajo, saj so vedno vezani na producentove zahteve. Po projekciji je bil začuda konstruktiven pogovor, v katerem je sicer največ govoril prav Radivo- jević, vendar pa so bile tudi izjave, vprašanja in kritike gledalcev pre- sentljivo prisebne, kar ni ravno zna- čilno za tovrstne diskusije. Pri tem je posebno izstopal neki M. Pungart- nik, ki je s svojimi vprašanji mnogo- krat prodril v samo bistvo problemov in dejansko mnogo pripomogel k razvoju, poteku in konstruktivnosti pogovora.

Prireditev sta organizirala ŠKUC in ICF 00011.

AE

(z)možnosti in (ne)zmožnosti

nekega
gibanja

Vprašanje je, ali (z) moremo prav vsak trenutek kritično nastopati do vsega ovstoječega, do aktivnosti, ki obstoječe ali ohranja ali pa radikalno spreminja – ne glede na smer spremembe. To vprašanje se mi zdi zdaj izredno pomembno, pa ne, ker bi hotel kogarkoli klicati na odgovornost pred zgodovino.

„Zgodovinske odločitve“ zaradi pomembnosti, ki so jim s tem nazivom dane (pa četudi so resnično zgodovinske), in zaradi množičnosti in enotnosti ljudi, ki za njimi stojijo (ki se za njimi postavijo – kar tem odločitvam daje še večjo „zgodovinskost“, apriori enemogočijo vzpostavljanje vsakršnega odnosa do njih samih, razen seveda „zgodovinskega“ – le-ta pa je opredeljen v samih odločitvah(!).

Sedanost „povprečnih“ je nemočna pred prihodnostjo, prihodnost je določena z „zgodovinskimi preobrti“ v sedanosti, katerih zadnji sodnik je resda zgodovina, prvi (edini) pa sodijo o njej Zmagovalci oziroma vsi, ki si lahko neovirano privoščijo „kruce-fiksne“ izjave o zgodovinskosti nekega dejanja, dogajanja.

V teh trenutkih pride zivo do izraza nemoč tistih, ki niso bili nikoli zmagovalci, si pa mislijo (domišljajo), da zgodovina budno pazi na vsak korak, ki ga naredijo v nekompromisnem boju za svobodo, kjer je nekompromisnost vprašanje časti in odgovornosti pred zgodovino: svoboda pa „zadnji cilj“ in „alternativa vsemu obstoječemu“. Seveda ne smemo dvomiti v njihovo poštenost, saj so pripravljene odstopiti (to ni kompromis, kajti zavedajo se, da gre za poraz – kako plemenito spoznanje), ko gre za interese skupnosti, ki ji pripadajo, ki jo po potrebi mimogrede po svoji podobi opišejo in vodijo, ker je njih temeljnost dosegla umevanje, ki seže daleč čez horizont „vsakodnevne“, in jo je moč ocenjevati samo še v zgodovinski perspektivi poznavanja in prevladanja vse pisane zgodovine človeštva.

Ta „revolucionarna“ perspektiva (vizija) pa nujno zahteva opredelitev do aktualnega razmerja sil, saj je to sestavni element njene permanentne kritičnosti do vsega obstoječega.

Tu se pa pokaže, kaj temu „načelnemu antiavtoritarizmu“ in „brezkompromisarstvu“ pomeni svoboda kaj mu torej pomeni sedanja opredelitev kot sestavni „radikalni“ del utopije, ki osvobaja samo z realizacijo nemogočega.

„Načelnost“ se v praksi umakne ne je kompromisarstvu in prisilnemu odstopanju; ta neperspektivna „načelnost“ postane načelna praksa podtikanja, ogovarjanja, sumničenja, arbitrarnega razsojanja, akademskega individualizma . . . in vse to ne več v boju proti avtoriteti (oblasti), kar je onemogočeno (!!) zaradi „zgodovinskega trenutka“ – in se tega ti „osvoboditelji“ se kako prekleto dobro zavedajo, ampak v boju proti „sovražniku“, ki ima natančno toliko osti, kolikor jih načelna in brezkompromisna poštenost potrebuje (ali pa se jih preprosto izmisli).

Sovražnika si poiščejo na isti ravni, na kateri sami delujejo, s čimer dokažejo

– lastno nemoč in

– objektivno (!!) nepomembnost in nikakršno vlogo sovražnika pri nasprotovanju osvoboditvi človeštva (gre pač za enako visoko raven nasprotnikov). Hkrati pa si zagotovijo levo pozicijo, kajti vse, kar „objektivno“ ali zavestno „izkorišča“ aktualno politični položaj za lasten razvoj, uspeh, vsi, ki zbirajo drobtinice in izdajajo zgodovino . . . so sovražniki, pri tem pa jih prav nič ne moti, da so položaj, v katerem zdaj delujejo njihovi sovražniki, ustvarili oni sami, z lastnim delom, z osebno prizadevanostjo. Kajti zdaj delujejo z drugih pozicij, in je njihova „dolžnost“ biti radikalni, in ker biti to pomeni imeti resne nasprotnike, ki si jih v tem trenutku ni mogoče najti „zgoraj“, jih poiščeš v lastnih vstah, a odločno poveš, dato ni (več) tvoje, da je neustvarjalno, tisto torej, kar je krivo sedanjim težavam.

Skorajda neverjetno je vse to. Včerajšnja enotnost v akciji je pričela z „akcijo“ razbijati enotnost, ker to je pogoj, brez katerega ni mogoče opredeliti lastnega stališča za napredno, levo.

Paradoks je več kot grotesken, če to levo ocenjujemo neodvisno od napadenega in še vsega drugega, ki se zaradi animičnosti, plemenitosti in vznemirljivega dostojanstva ali pa zaradi trenutno nevarnega „vtikanja v zgodovinske odločitve“ noče opredeljevati do samozvanega levega, ker se tako pred nami razgali slabokrvnost in plehkost „načelnosti“, ki še živi samo zaradi tega, ker si je na osnovi včerajšnjih zmag (ki so bile tudi, ne pa samo, in pravzaprav še najmanj njihove) rezervirala „levo pozicijo v parterju“ in si s tem ustvarila sovražnika – seveda se ne loti prevelikega zaloga, te modrosti ji ne moremo zanikati . . .

Ne bi hotel odkrivati plodnih področij napadanja in obračunavanja in se s tem postaviti na stališče vzgojitelja levičarjev, ki vidijo

gozd, če se zaletijo v drevo, ko pa tavajo po gozdu, ne vidijo dreves.

Univerza, katere smisel eksistence je proizvajati polizdelke ne glede na njihovo kasnejšo vlogo, je zadovoljena, če od njih dobi kasneje priznanje v materialni podpori za njen „napredek“. Revolucioniranje univerze je revolucioniranje družbe, in bolj ko se spreminja družba (tj. v tem primeru nekakšen konglomerat nesleto političnih modrosti), bolj se mora spreminjati univerza, kar pa ji zagotavlja permanentno zabusavanje glede na zgodovinsko poslanstvo tega trenutka in prostora, poslanstvo, ki ji ga ne določajo „objektivne nujnosti“, ampak revolucionarna akcija zavestnih sil na univerzi, tej in takšni.

Ta zavest komunistično mislečih ljudi pa se je razblinila v milne mehurčke, ki jih „kontrarevolucija“ ne upihne ali zaradi tega, ker še ni dovolj politično močna in organizirana, ali pa zato, ker ji ne gre za boj za oblast in jo zadovoljuje to, da nemoteno gradi sistem (zavest) tehnološke, funkcionalne in sploh vsestransko uspešne družbe, vse, kar je komunističnega pa ji služi kot paravan in oljčna vejica, sredstvo za pomirjanje tako starih in še ne pokopanih revolucionarjev kot tudi drzne in še ne z omenjeno ideologijo pokvarjene najmlajše generacije.

Kje in kdo so ljudje na naši univerzi, ki razlagajo, da je uspešno tisto podjetje, ki mu uspe v teh in takšnih pogojih doseči „zahodnoevropsko“ raven proizvodnje . . . Uspešnost se v tem primeru pojavlja kot rezultat osebne iniciative modrih voditeljev podjetja, kot rezultat njihovega občutka za razmere na trgu . . . Posledica takšne logike je praksa našega gospodarstva – nenehna reprodukcija „uspešnih“ na račun vse večje bede „nesposobnih“; več kot očitno gre za ideje, ki nas oddaljujejo od stvarne socialistične alternative, ki postaja na tak način za ene iluzija, za druge objektivna nujnost razvoja narave in družbe; nekateri pa so jo že tako postavili z dogmami v stvarnost, in je seveda ta „stvarnost“ drugačna, kot dejansko je, pa to nikakor ne moti, dokler je argument avtoritete odločujoč (odločilen).

Začetki in najgloblji ter najbolj prefinjeni momenti indoktrinacije s to ideologijo uspešnosti so stvarnost naše univerze.

Če ne kupujemo tankov za Vietnam in če vemo, da je to kretenizem – potem nam ostane (ne kot zadnja možnost, ampak kot akcija, ki izhaja iz spoznanja teh razmer, tega položaja) razstrelitev ideologov doslej v zgodovini še ne poznane manipulacije, ki ne glede na nas hkrati prav z nami prerašča v sistem . . .

Tega ne pisem zato, da bi namesto „levičarjev“, ki so bodo vsak čas zadušili v peklenjskih objemih zla „institucij“ in „oblasti“ manipulativne družbe, ampak zaradi tega, ker mislim, da je omenjeno področje ena izmed realnih možnosti preizkušanja „kritike vsega obstoječega“, ker to je tisto **obstoječe**, ki ga moramo ne samo odpravljati s permanentno kritiko, ampak tudi resnično odpraviti. Dokler to prepuščamo „njim“, toliko časa smo na varnem, ker lahko mimo kritiziramo njih „nedoslednost“ in nemoč, sami se zlobno režimo in med dvema sovražnikoma izberemo tistega, ki nam manj škodi.

Pa vse tiste „kulturne“ neumnosti, kjer „desnica“ z dušebrižno predpotopno modrostjo, z zamahom stoletne preudarnosti odpravi s „filozofsko kulturo“ in odpira pot samo njim, ki **gradijo** (in to dobesedno) prihodnost: liberalni „radikalizem“ si v kulturnjaštvu zagotavlja udobno življenje. Najprej zaradi tega, ker ga nihče ne kliče na „odgovornost“ in mu ni treba stati za tem ali onim amandmajem (ne more se zmotiti, ker kot **umetnik** ne deluje na področju zmutljivega), potem pa še zato, ker se v spremenljivem boru za nezmutljivim, ki z močjo zdravega razuma in z „izkušnjo zgodovine“ stoji v bran „domovinobrancem“, vsem torej, ki so svoje umetniško poslanstvo doumeli kot vsakdanji kruh, katerega testo pa se danes ne mesi na barikadah, ampak v toplih domovih in v objemu napredka.

„Pozitivna alternativa“?

Profesorji zgodovine se od zgodovine niso ničesar naučili (Trocki): nekateri jo šele spoznavajo in pri tem je njihova konfuznost vse preveč razdiralna in neosmišljena, da bi jih lahko samo pomisljivali.

Morebiti je tovrstno razmišljanje možno končati drugače, s „pozitivno alternativo“ . . . „Najboljši“ odgovor pa bodo zanesljivo dali (kar se „našega področja dela“ tiče) borci za avtonomijo univerze: mladi duhovi, ki se gredo znanstvene kariere, in vsa vse te spremljajoča akademska golazen.

Zamislj sistem kreditnih točk pomeni nov način merjenja uspešnosti študija, kjer ocene uspešnosti študija ne upošteva samo dejstva, da študent opravi izpit, ampak stremi tudi k upoštevanju ocene same, pomembnosti predmeta, dela pri seminarjih itd.

Seveda je s tem povezana vrsta vprašanj. Npr.: vprašanje, kako količinsko oziroma številsko izraziti pomembnost posameznih predmetov. Po prvem predlogu, ki nam ga je v „Začetnem razmisleku o sistemu kreditnih točk“ dala prof. dr. Cveta Mlakar, naj bi bila pomembnost posameznih predmetov izražena s številom ur predavanj in vaj. Iz omenjenega materiala navajam mero za uspešnost študija:

M . . . mera za uspešnost študija

x_j . . . dosežene ocene pri izpitih

y_j . . . število vaj in predavanj pri posameznih predmetih (tedensko število ur v enem študijskem letu oziroma v dveh semestrilih)

n . . . število vseh predmetov letnika (ali pa število predmetov, iz katerih mora študent opraviti izpit, da izpolni pogoje vpisa v naslednji letnik)

$$M = \sum_{i=1}^n x_i y_i$$

Ob takih normah študent ne bi bil več prisiljen hiteti z izpiti in tvegati minimalne ocene samo zato, da bi zadostil pogojem. Če je pogoj npr. pet izpitov, nov način omogoča doseg minimalnega števila točk že s štirimi izpiti, seveda morajo biti opravljeni z boljšim uspehom.

$$\begin{aligned} m_{\min} &= 3 \times (6 + 6 + 6 + 6 + 6) = 90 \text{ točk} \\ m &= 3 \times (7 + 7 + 8 + 8) = 90 \text{ točk} \\ m &= 3 \times (6 + 7 + 7 + 10) = 90 \text{ točk} \end{aligned}$$

(prestop iz 3. v 4. letnik)

Potemtakem bi študent imel možnost sam presoditi in se sam odločiti, kako bo dosegel potrebno minimalno število točk.

Pri tem predlogu se ne morem strinjati z dejstvom, da bi se pomembnost predmeta – in s tem verjetno tudi njegova teža – izražala s številom ur predavanj in vaj. Umemnost ugovora potrjujejo tudi že začete diskusije pedagoške komisije.

Kako upoštevati težo in pomembnost predmetov? Želel bi povedati svoj predlog, ki je namenoma postavljen le kot ogrodje in hkrati povsem poenostavljen, da bi pobudil razmišljanje o vsebinski in tehnični dopolnitvi.

Dopolnitev predloga prof. C. Mlakarjeve bi podal na dveh ravneh (poudarjam, da predlagani sistem po dosedanjih diskusijah pedagoške in študijske komisije ne velja za prestop iz prvega v drugi letnik):

1. Sistem kreditnih točk torej velja za prestop iz 2. v 3. letnik in iz 3. v 4. letnik ali za dve skupini pogojev. Predlagam, naj ima vsaka:

- a) nosilca skupine
- b) ostali predmeti pa naj bodo enakovredni

Nosilec skupine (npr. statistične metode prof. Blejca) bi bil ob oceni (npr. 6) deležen še dodatne točke ali dveh (skupaj torej 7). Tako bi se nam osnovni primer, ko imamo za pogoj pet izpitov, spremenil takole:

ŠTUDENTSKO PISANJE – KAJ JE TO

Med predavanjem je treba molčati. Pri izpitih in vajah je treba govoriti – toda samo, kadar profesor vpraša in kar vpraša. Včasih se ti zdi kaj prav neumno. Ampak takrat nič ne rečeš – nima smisla. Ali pa rečeš kolegu. Povej vsem, napiši.

Kaj se dogaja na predavanjih, med odmori, zadnjo noč pred izpiti, ko čakaš na izpit, kaj se dogaja pri izpitu, kako se piše klavzuro. Če napišeš:

- reportažo o izpitu, ki si ga pravkar opravil, o profesorjevem in tvojem obnašanju;
- tekst, montažo iz neumnih stavkov v profesorjevem predavanju
- pregovor, rek, anekdoto o profesorju;
- kakšna univerza bi ti bila všeč;
- zakaj pravzaprav študiraš, kako to, da študiraš ravno to in zakaj nisi raje v službi ali pa na štopanju;
- zakaj ti študij ni všeč;

potem je to študentsko pisanje.

Podpišeš ne normalno, s psevdonomom, lahko se podkrižaš. ŠTUDENTSKO PISANJE je pisanje študentov o študentih (o sebi) kot študentu, je tematsko vezano na študij in univerzo. Je pisanje, ni literatura kot literatura (ni sakralno, „umetnost“). Literatura, publicistika, znanost: to so posvečeni prostori, posvečena orodja za izbrance. Izbor poteka na osnovi estetskih kanonov, strokovnih norm, politične ustreznosti, pripadnosti skupini. Večina tistih, ki ne pišejo, ne piše, ker ne dosegajo teh norm.

Estetske, pravopisne, strokovne meje so razredne meje. Kaj je treba? Začeti pisati izven teh mej. Osebná mnenja, nylgleda na znanstveno vrednost, „objektivnost“, lepoto. S pravopisnimi napakami.

(Iz FIFAKA, glasila študentov filozofske fakultete, iz najnovejše številke – verjetno 3)

Osnovni primer:

$$m_{\min} = 3 \times (6 + 6 + 6 + 6 + 6) = 90 \text{ točk (pet pogojev, opravljenih z minimalno oceno 6)}$$

Upoštevana sprememba:

$$m_{\min} = 3 \times (7 + 6 + 6 + 6 + 6) = 93 \text{ točk oz. 96 točk, če je nosilcu skupine dodana vrednost 2.}$$

Pri razvrstitvi vseh predmetov po teži bi prišlo do skoraj nerešljive uganke. Toda prav gotovo ima vsak letnik izpit, ki velja za najbolj zahtevnega in tu se mi zdi moj predlog uspešna varianta možne rešitve in dopolnilo osnovne formule predloga prof. C. Mlakarjeve.

Kje je ta uspešnost v mojem razmišljanju?

Mislím, da je osnova rešitev v vprašanju pomembnosti in teže posameznih predmetov. To vprašanje pa se zdi precej kritično in nerešljivo. To, kar predlagam, bi študenta spodbudilo k opravljanju najtežjega (?) izpita (z vidika študenta in profesorja). Vrednost pridobljene točke (ali dveh) se zaradi strukture osnovne formule poveča in pomeni manjši napor na ostalih področjih dela (osebno se navdušujem za dodatek 1,5 točke za nosilca skupine).

II. Glede na spremembo na osnovi gesla „študij zaradi študija“, ki si jih obetamo od sistema kreditnih točk, bi veljalo študenta usmeriti tudi v čim samostojnejše delo. Za zdaj bi ga usmerili v kvalitativne seminarske naloge, ki so v 2. in 3. letniku že možne. Študent naj bi zares kvalitativno nalogo dobil 1–5 točk (5 % od vsote potrebnih točk; razmisliti je treba, če bi morda veljalo iti do 10 %), ki naj se upoštevajo v osnovni formuli (verjetno je najboljša varianta, da se osnovni formuli pridajo kot prištevek k obstoječi vsoti: osnovna formula + točke seminarske naloge). S tem namenom naj se v začetku šolskega leta razpiše pri vseh možnih predmetih po 10 ali več tem. Seminarji se obravnavajo pri vajah (s tem pridobe na vsebini tudi vaje), pri čemer profesor odloča o številu točk – seveda, če kvaliteta naloge ustreza. Sam zagovarjam mejo do 10 % od skupnega števila potrebnih točk, saj bi npr. 10 točk kot 10 % od 100 potrebnih točk dobila le naloga, v katero je bilo vložena precej časa in dela in 10 % ne bi smelo biti preveč. Zagovarjam mnenje prof. Mlakarjeve, da padcu ne gre šteti 5 točk, saj primeri v njenem materialu nazorno kažejo, da bi se v obratnem primeru študentu vseeno splačalo iti na izpit nepripravljen, ker bi si tudi s padci nabiral pomembne točke. To pa bi nedvomno spačilo bistvo, logiko in vzrok vpeljevanja sistema kreditnih točk.

Od sistema kreditnih točk si lahko obetamo zelo veliko; to ne bo samo velik korak v sistemu prestopnih pogojev za študenta in ekonomsko fakulteto – to bo predvsem velik korak za družbo, ki potrebuje sposobnega ekonomista, ki študira ekonomijo zato, da bi jo obvladal, ne pa da bi si pridobitvijo naziva le utrdil mesto v hierarhični lestvici. S tem pa se nazadnje tudi dviga ugled fakultete same.

Želim, da bi se ob tem materialu porodile nove ideje in predlogi, kajti le ob popolni zavzetosti v pripravi sistema kreditnih točk bomo dosegli tisto, kar pričakujemo.

JANO VEHOVAR

Op. ur.: Članek (nekoliko skrajšan) povzemamo iz „ČE“, glasila študentov ekonomske fakultete.

OSMOMARČNA FARSA ALI DAN ŽENA

Tudi letos smo bili priča tragi-komični farsí ob 8. marcu, že desetletja priznanem za dan žena. Obupna gnoča po cvetličarnah in pri cvetličnih branjevkah na tržnici, občuten porast prometa po zlatarnah in trgovinah s kozmetiko, znaten padec proizvodnje po podjetjih, pijančevanje po pisarnah in domovih, polne gostilne in beznice, skratka pravi karneval imbecilnosti, dobičkarstva in hinavstva. Imbecilnosti zato, ker so se ženske pustile speljati na led in sprejele osmi marec za svoj praznik; dobičkarstva zato, ker so razne cvetličarne in drobnolastniške branjevke nesramno podražile najbolj konzumno blago za take dneve – rože, medtem ko so se druge bodoče TOZD omejile le na potrošniško reklamo, kot na primer: „Če hočete razveseliti svojo ženo, obiščite blagovnico ONA IN ON“; in končno hinavstva zato, ker se zdaleč ni dovolj možnosti za enakopravni položaj žensk v naši družbi. Kdaj si bo naša družba končno nehala prati vest s takimi in podobnimi prazniki in raje začela graditi vrtnice, da bodo lahko vsi otroci deležni varstva, ne samo tisti, katerih

starši imajo zveze ali debelejšo denarnico, šole, da bodo vsi otroci imeli enake možnosti izobraževanja, kdaj bodo naša podjetja nehala iz ekonomskih razlogov raje zaposlovati moške kot ženske, kdaj bodo končno iztrebljeni s površja Zemlje vsi patriarhalni individui, ki imajo ženske le za sex machine in gospodinjo, kdaj . . . STOJAN STAVBER

P. S. Tistega, ki mi bo očital, da sem „ženskar“, bom pa kar po gobcu!

(iz INFORMATORJA, glasila študentov oddelka za kemijo na FNT)

KAR TAKO

sta se dva kar na hodniku ob levi spovednici v notredamski cerkvi ob 503 svečicah z grobnice device orleanske ob zgodnji jutranji uri na lep majski dan menila o petem parcialnem odvodu funkcije omega GMB (iz glasila študentov strojne fakultete DOGAJANJA, št. 1)

K FINANCIRANJU NAŠEGA VISOKEGA ŠOLSTVA

(Nadaljevanje in konec)

Leta 1961 je bil sprejet temeljni zakon o financiranju šolstva. V nov sistem financiranja (delitev dohodka in osebnega dohodka) so vključeni poleg drugih oblik izobraževanja tudi visokošolski zavodi. Sredstva zagotavljajo politično-teritorialne enote, gospodarske in družbene organizacije, samostojni zavodi, državni organi in druge pravne osebe. Družbeni šolski skladi so postali najvažnejši vir financiranja šolstva, in delitev dohodka sovpada z družbenimi in tehnično-ekonomskimi načeli (obvezno odvajanje amortizacije za opremo in učila, osnovanje investicijskih skladov). Leta 1965 je bila izvedena reforma, ki v bistvu pomeni dopolnitev sistema iz leta 1961. Osnovni principi, na katerih je zasnovan ta sistem financiranja šolstva, so:

- šolstvo se financira prek družbenih skladov;
- vsaka šola ima pravico do določenih finančnih sredstev za izvajanje nalog pri izobraževanju in vzgoji;
- vsa finančna sredstva šole tvorijo celoto, s katero samostojno upravlja organ družbenega upravljanja v šoli;
- šole lahko razširijo svojo osnovno dejavnost;
- v materialnem pogledu se šole lahko združujejo;
- šole izvajajo amortizacijo opreme;
- šole lahko osnujejo lastne posebne fondne
- smernice za delo šole dajo organi družbenega upravljanja.

Vsak družbeni sklad za šolstvo se financira na osnovi enoletnega plana. Po letu dni upravni odbor sklada objavi zaključni račun v soglasju s predstavniškim telesom oz. družbeno-politično skupnostjo.

DOHODKI DRUŽBENIH SKLADOV ZA ŠOLSTVO

(1) v odstotku od nacionalnega dohodka, (2) absolutni

	(1)	(2)
1961	3,82	118.737
1962	5,20	
1963	4,78	
1964	4,58	285.622

Občinski skladi za šolstvo imajo naslednje vire dohodkov: del proračunskega prispevka, dopolnilni proračunski prispevek, dotacije od proračuna, del vseh dohodkov občine, del občinskih doklad, ostali dohodki. Leta 1962 sta proračunski in dopolnilni proračunski prispevek kot edini stalni vir v skladih predstavljala manj kot tretjino sredstev šolskih skladov. Dotok sredstev po občinah je ustrezal njihovi razvitosti. Zaradi neenakih dohodkov so zlasti trpele šole nižje stopnje. Da bi zagotovili zadostne dotacije osnovnim šolam, gimnazijam in strokovnim šolam, so v letu 1963 izvedli večjo koncentracijo sredstev v medobčinskih skladih. V primeri s preteklim letom so se sredstva v tem skladu povečala za 61 %. Kot edina možna pot, vprašanja dotacij niso bila rošena. Za primer takšne strukture dotoka sredstev šoli, ki kaže na skrajno neurejenost financiranja, lahko služi primer šol s praktičnim poukom leta 1963: sredstva iz občinskih skladov 11,5 %, gospodarskih organizacij 37,3 %, lastna dejavnost 45,5 %. V lovu za sredstvi zelo verjetno pada kvaliteta dela, pa tudi samo število dijakov.

STRUKTURA FINANCIRANJA ŠOLSTVA V SRS

	1961	1962
občinski šolski sklad	67,8	64,5
medobčinski šol. sklad	-	5,8
republiški šol. sklad	21,2	18,4
gospodarske organizacije	4,6	5,3
lastna dejavnost	6,4	6,0
	100	100

Visoke šole financirajo republiški skladi. Prav delež republiškega sklada in minimalen delež gospodarskih organizacij sta se obratno povečala v primeri z občinskimi skladi v tem obdobju. Toda sredstva za visokošolske ustanove so povišana na račun znižanja sredstev osnovne šole, šol za kvalificirane delavce in učiteljskih šol. Sredstva za nižje, srednje, zlasti pa strokovne šole krepko stagnirajo. Ta stagnacija bo zelo verjetno aktualna še nekaj let. V razvitem svetu je razmerje med izdatki za nižje in srednje šolstvo ter visoke šole 85-90 % proti 10-15 %. Struktura sredstev po vrstah šol pa je bila v tistem obdobju pri nas naslednja:

	1961	1962
osnovne šole	45,6	52,2
gimnazije	4,7	2,7
učiteljske šole	1,3	1,4
šole za kvalificirane delavce	12,7	11,6
srednje strokovne šole za gospodarstvo in družbene službe	6,1	7,0
ostale šole	3,9	3,9
domovi	5,1	4,1
visoke šole in univerze	20,6	17,2

Višina sredstev, ki jih sklad za šolstvo nameni univerzitetnim ustanovam, je rezultat uskladitve družbenih potreb in družbenih možnosti: zakon ne predvideva posebne višine dohodkov iz zveznega sklada. Njegova sredstva se formirajo v celoti iz sredstev federacije, kolikšna pa bo do leta, o tem vsako leto odloča zvezna skupščina. Končni odraz tega usklajevanja je odoben program fakultete, ki ga le-ta prejme, da ga bo izvedla. Za izvedbo programa so s pravili določena sredstva, ki se izplačajo po obračunu za dejansko opravljene storitve. Z rednim finančnim načrtom je mogoče predvideti le sredstva, ki jih fakultete potrebujejo za tekoče delo. Ker pa so fakultete nastajale pod različnimi pogoji in se pod neenakimi pogoji tudi razvijale,

potrebujejo posebne investicije, ki niso v okviru rednih finančnih načrtov. V ta okvir se jih tudi ne da spraviti, in kot posebne investicije zahtevajo realno družbeno presojo.

NEPROIZVODNE INVESTICIJE v tekočih cenah v milijonih din

DEJAVNOSTI	1964	1965	1966	1967	1968	1969
izobraževanje	513	486	459	398	528	624
znanost	120	121	125	116	151	105
kultura in prosveta	90	111	101	69	97	109
umetnost in zabava	63	76	87	84	150	157
zdravstvo	343	376	340	250	272	358
socialno varstvo	72	80	85	73	85	157
telesna kultura	36	42	40	50	78	75
družbeni in državni organi	768	791	712	435	564	761
SKUPAJ	2005	2083	1949	1475	1925	2346

Od celotnih razpoložljivih sredstev jih je 34,2 % šlo za porabo družbenih in državnih organov, 25,5 % pa za izobraževanje. Neproizvodne investicije imajo v sodobnem svetu čedalje večji pomen v procesu družbene reprodukcije. Pomanjkljive in neopremljene kapacitete neproizvodnih dejavnosti povzročajo mnogo negativnih posledic za prebivalstvo in celoten družbeni razvoj. Zato niso potrebna le sredstva za financiranje tekočih potreb, ampak tudi za utrjevanje in krepitev njihove materialne osnove. Zlasti po letu 1967 sredstva za potrebe vzgoje in izobraževanja rastejo hitreje od sredstev za ostale potrebe, ki se krijejo iz proračuna. Mnogo problemov ostaja še naprej nerešenih, kajti nagla ekspanzija izobraževanja je imela svojo senco - neučinkovitost. 50 % učencev gimnazij, tehniških in ostalih strokovnih šol šole ne konča uspešno. Še huje je s študenti: tu je neuspešnih 85 %. Od 700 milijard din za vzgojo in izobraževanje gre 1100 milijonov za ponovno izobraževanje ponavljavcev.

POTROŠNJA ZA IZOBRAŽEVANJE v celotni potrošnji družbeno-političnih skupnosti kaže obratno gibanje:

	1965	1966	1967	1968
SFRJ	33,5	35,5	37,8	37,0
Slovenija	36,1	35,2	36,2	35,2

Kot smo že povedali, je dejavnost vzgoje in izobraževanja do konca leta 1967 financirana iz proračuna. Vzgojno izobraževalne skupnosti dobijo avtonomne dohodke iz dohodkov za izobraževanje, ki se formirajo iz osebnega dohodka prebivalstva in dela davka za promet na drobno. Zvezna skupščina je leta 1966 sprejela splošni zakon o finančnih sredstvih za vzgojo in izobraževanje. S tem zakonom naj se utrjujejo načela o zagotavljanju finančnih sredstev in stabilnem razvoju materialne baze vzgoje in izobraževanja, prav tako naj se ta dejavnost še bolj usklajuje z ostalimi dejavnostmi v okviru družbene delitve dela. Novi predpisi naj bi zagotovili nadaljnji razvoj družbeno-ekonomskih odnosov na področju vzgoje in izobraževanja na osnovi samoupravljanja, vključen naj bi bil tudi napredek te dejavnosti, toda v skladu s takratnim družbenim planom. Torej je napredek na področju vzgoje in izobraževanja zaželen. Pri investicijskih v te vrste razširjeno reprodukcijo se iz leta v leto pojavljajo objektivne ovire, zlasti socialne razlike, ki že vnaprej onemogočajo startne možnosti posameznika. Problem, ki je danes tako aktualen, zahteva široko družbeno akcijo: npr. družbeno dogovarjanje. Družbeno dogovarjanje o štipendiranju in kreditiranju je staro že šest let. V osnutku republiškega zakona o štipendiranju in kreditiranju, ki se je začel pripravljati leta 1966, so študentje poudarili, naj bo štipendija nagrada za študij, njen socialni značaj pa naj bo v izenačevanju pogojev posameznikov. Pri formuliranju družbenega dogovora so bila osnovna načela: selekcija po sposobnosti, odprava materialne in socialne selekcije, zboljševanje kadrovske politike, investiranje v kadre kot investiranje v razširjeno reprodukcijo. Čedalje večje število študentov je bilo spremljano s primanjlovanjem pedagoško-znanstvenega in strokovno-tehničnega kadra. Po letu 1964 visokošolski zavodi niso mogli nameščati sodelavcev drugače kot na račun globalnih sredstev za osebne dohodke priznane po merilih. Zaradi zastoja, ki je nastal v teh letih, je leta 1968 RISK sprejel sanacijski program, naslednje leto pa je bila formirana posebna univerzitetna komisija za sistematizacijo pedagoškega osebja. V okviru te komisije so se pokazali nekateri nerešeni problemi našega visokega šolstva, ki v njegovem razvoju pomenijo bistveno oviro. Ena od prvenstvenih nalog komisije je bila na osnovi sprejetih meril uskladiti nameščanje sodelavcev s finančnimi možnostmi v prihodnjih letih.

Leta 1972 je univerza v Ljubljani razpolagala s 34.162.872 din ali 42 % več kot leto prej. Delo univerze je financiral RISK z redno pogodbeno dotacijo za osnovno dejavnost in povračili za ostale dejavnosti. Ostali viri financiranja univerze so namensko prenesena sredstva za funkcionalno dejavnost iz prejšnjega leta, skromni lastni dohodki tajništva univerze in tiskarne, medtem ko dejavnost računskega centra financira raziskovalna skupnost Slovenije. 42 % povečanje sredstev pa gre nračun višjih sredstev računališkega centra, centra za razvoj univerze in povečanja študentskih posojil. Za samo osnovno dejavnost je imela univerza lani točno zn 525.036,64 din več kot leta 1971.

Leto 1973 je stabilizacijsko. O tem smo že pisali in še bomo. Zveza predvideva za tekoče leto 3 % povečanje globalnih sredstev za vzgojo in izobraževanje. Slovenski izvršni svet pa je na osnovi samoupravnega sporazumevanja nekako uspel globalno prerazdeliti sredstva. Le-ta naj bi se povečala po indeksu 112,5 (za 12,5 %) glede na preteklo leto. Naj ponovimo še enkrat, da ta skromna sredstva vključujejo tudi razširjeno dejavnost in da se zanjo planira 7 % povečanje finančnih sredstev.

ob osnutku zakona o javnem obveščanju

* Članek je bil napisan oktobra 1972 za revijo Teorija in praksa, ki pa ga ni objavila.

V javno razpravo je bil dan osnutek zakona o javnem obveščanju, ki ga je pripravil sekretariat za informacije IS skupščine SR Slovenije. Ta članek ne prikazuje osnutka v celoti niti ne presoja vseh njegovih določb. Opozirita želi le na nekatere določbe v osnutku, ki se nanašajo na javno obveščanje po časopisu in ki so bodisi nove ali pa prevzete iz zakona o tisku in drugih oblikah informacij (ZTOI) iz leta 1960, ki pa so vprašljive z vidika drugih pravnih določb in načel. To ne pomeni, da niso problematične katere druge odločbe osnutka zakona, kakor tudi ne, da ne bi bilo potrebno v javni razpravi spregovoriti o določenih problemih, o katerih bi bilo prav, da bi osnutek zakona zavzel stališče, a ga ni.

Osnutek postavlja državljanu – izdajatelju časopisa hujše pogoje, kot mu jih je nalagal ZTOI, z nekaterimi izmed določb pa diskriminira skupino občanov kot izdajatelja časopisov,¹ in sicer v primeri z drugimi izdajatelji časopisov. Osnutek (čl. 31) namreč določa, da občani lahko izdajajo časopis v skupini najmanj 10 oseb, (po ZTOI 5) in da se morajo za to organizirati in registrirati po predpisih, ki veljajo za društva (po ZTOI je bila registracija možna že s predložitvijo pravil). Ni razumljivo in v obrazložitvi tudi ni pojasnjeno, čemu bi se morali tisti, ki želijo izdajati časopis, organizirati in registrirati tako kot tisti, ki žele delovati kot društvo. Pač pa zahteva po taki organiziranosti opravičuje povišanje števila članov skupine s pet na deset, kajti za ustanovitev društva je po zakonu o društvi potrebnih deset občanov.

V tej zvezi pa se zastavlja načelno vprašanje: Ali zakon sploh sme postaviti posameznemu državljanu, ki hoče izdajati časopis, pogoje, da se mora na tak ali drugačen način povezati z večjim ali manjšim številom ljudi. Ustava SFRJ namreč v čl. 40/2 določa med drugimi pravicami občanov v zvezi z informiranjem tudi to, da „imajo pravico izdajati časnike in drug tisk“. Pri tem med temi pravicami ne razlikuje v tem smislu, da bi bile pravice občana kot posameznika, druge pa le občana kot člana skupine. Tako razlikovanje tudi ne bi bilo utemeljeno, ker si je prav vsako tam navedeno pravico mogoče zamisliti kot pravico, ki jo lahko v celoti izvaja posameznik, če kajpak sam izpolnjuje določene pogoje (npr.: če ima mnenje o kaki stvari, bo lahko uresničil „pravico s sredstvi informacij za svoje obveščanje“ itd.). To velja tudi za pravico izdajati tisk. Zato zakon na osnovi določbe čl. 70/2 ustave SFRJ sicer lahko predpiše „način uresničevanja“ te pravice, če meni, da je to za njeno „uresničevanje neogibno potrebno“;² vendar je ne more omejiti tako, da bi jo posamezen občan smel izvajati le v skupini občanov, ko jo lahko povsem ustrezno „uresničuje“ kot posameznik. Ali bo dejansko prišlo do uresničitve te pravice, to je, ali bo posamezen občan izdajal časopis, ni bistveno. Gre za to, da zakon ne omeji te ustavne pravice. Zakonodajalčevo vodilo, ne sme biti takšno, da se sprejme v zakon samo to, kar je (po njegovem) mogoče uresničiti,³ če pri tem tisto, kar sprejme, pomeni kršitev ustavne določbe. Ko zakonodajalec torej želi biti „realen“, naj določenih ustavnih pravic raje ne normira, kot pa da jih krši, pa se bodo le-te „uresničevale na podlagi same ustave“. To je v ustavi SFRJ (čl. 70/2, 1. al.) postavljeno kot pravilo, če se izkaže, da zakonodajalčeva ocena o tem, kaj je mogoče uresničiti, ne drži.

Kakšne nadaljnje rešitve ponuja osnutek? Tako kot že prej ZTOI določa, da je skupina občanov, ki izdaja časopis, pravna oseba. Nova pa je določba, da so „občani, ki izdajajo časopis, nerazdelno odgovorni za obveznosti, ki nastanejo iz te dejavnosti, kadar jih ni mogoče poravnati iz premoženja pravne osebe“ (čl. 32/1). Ta določba spravlja občane, ki kot skupina izdajajo časopis, v neenakopraven položaj s tistimi občani, ki so npr. člani delovnih kolektivov časopisnih podjetij ali člani družbenopolitičnih organizacij ali pa (nota bene) društev⁴ (čeprav so se morali za izdajanje organizirati in registrirati prav tako kot člani društva), ki izdajajo časopise, kajti ti člani niso odgovorni za obveznosti, nastalih zaradi izdajateljske dejavnosti njihove odgovornosti, ko teh obveznosti ni mogoče poravnati iz premoženja njihovih organizacij.

Pa tudi skupino občanov kot pravno osebo postavlja osnutek z novo določbo v neenakopraven položaj z drugimi pravnimi osebami – izdajatelji. Da bi smela izdajati časopis, mora skupina obča-

nov „položiti na občinskem sodišču varščino v vrednosti enkratne naklade časopisa (čl. 32/2). Obrazložitev (str. 10) pojasnjuje varščino kot „instrument, s katerim bi zavarovali poravnavo različnih družbenih in drugih obveznosti, ki nastajajo z izdajanjem časopisa, katere pa v naših razmerah skoraj praviloma ne bi bilo mogoče izterjati (premoženjske razmere občanov) ali pa zelo težko ali po dolgotrajnem postopku ... že dosedanje izkušnje kažejo, da so celo tiskarne dokaj rezervirane do naročil, če ni podano jamstvo, da bodo storitve plačane“.

Če pustimo ob strani že opisano diskriminatorno stališče, naj bi se obveznosti skupine državljanov – pravne osebe poravnale po potrebi iz premoženja članov te pravne osebe, obrazložitev z ničemer ne pojasni, čemu osnutek k položitvi varščine zavezuje le eno vrsto izdajateljev (skupine občanov). Mar se drugim izdajateljem časopisov ne more zgoditi, da ne bi „mogli poravnati obveznosti“? Od kod gotovost, da se to utegne pripetiti le eni vrsti izdajateljev – skupini občanov oz. da se ji to sploh utegne zgoditi? Kaj je z delovnimi organizacijami in drugih področjih? Mnoge ne poravnajo, redno svojih obveznosti, pa jim predpisi vseeno ne nalagajo dolžnosti, da morajo položiti varščino. Glede na to je treba določbo o varščini, ki so jo dolžne položiti skupine občanov, odkloniti, ker te pravne osebe diskriminira v primeri z drugimi izdajatelji in pravnimi osebami na drugih področjih. Zato ni nelogično, da so „v razpravi prišli do izraza pomisleki proti varščini, ker bi bila lahko tolmačenja za omejevalen ukrep“ (obrazložitev, str. 10)⁵. Variantni predlog osnutka o črtanju čl. 32/2 je zato vsekakor na mestu in se je treba odločiti zanj.

Pri tem je treba opozoriti, da osnutek zakona zahteva, da skupine državljanov in od vseh drugih izdajateljev časopisov oz. ustanoviteljev časopisnih organizacij, da „zagotovijo materialne, finančne in kadrovske pogoje za začetek izhajanja časopisa“ (čl. 26/1). Ta v tiskovnem pravu nova določba, sicer pa podobna določbi, ki velja za ustanavljanje podjetij, daje ustreznejše jamstvo za „poravnavo različnih družbenih in drugih obveznosti.“ Plačilna sposobnost izdajateljev pa bo zlasti odvisna od tega, kako bo družbena skupnost prek svojih mehanizmov izpolnjevala v ustavi SFRJ (čl. 40/7) naloženo ji dolžnost, da zato „da bi bila javnost čim bolj obveščena, ustvarja ugodne pogoje za razvoj ustreznih dejavnosti“.

Nadaljnji primer, kjer osnutek dela razliko med izdajateljem skupino oseb in drugimi izdajatelji, je v določbah o tem, kdo določa sestavo tako imenovanega družbenega organa⁶ in kdo voli oz. imenuje člane takega organa. Preden prikažemo ta neenak položaj, v katerega osnutek postavlja skupino državljanov, je treba opozoriti na tale problem:

Osnutek proglašja javno obveščanje za dejavnost posebnega družbenega pomena (čl. 5/1), časopisna dejavnost pa je ena izmed oblik obveščanja. Ustava SFRJ (čl. 90/2, enako določbo ima tudi ustava SRS v čl. 79/1) določa, da zainteresirani občani ter predstavniki zainteresiranih organizacij in družbene skupnosti sodelujejo v skladu z zakonom pri upravljanju določenih zadev v delovni organizaciji, ki opravlja dejavnost ali zadeve posebnega družbenega pomena, medtem ko amandma XXVIII k ustavi SRS v 2. odst. 1. točke med drugim predpisuje, da se z zakonom lahko določi način upravljanja organizacij združenega dela, ki opravljajo omenjene zadeve ali dejavnosti. Ne ena ne druga ustava pa ne določa, da se lahko z zakonom predpiše način upravljanja oz. sodelovanja navedenih oseb pri upravljanju, ko opravlja neko dejavnost, ki jo zakon sicer proglašja za dejavnost posebnega družbenega pomena, neka asociacija, ki ni delovna organizacija oz. organizacija združenega dela.

Zato je vprašljiva določba osnutka (čl. 27/1), da se „pri časopisu, ki ga izdaja ... (navedeni so vsi možni izdajatelji) ustanovi družbeni organ (časopisni svet ipd.) za obravnavanje določenih nalog s področja izdajanja časopisa“.

Na primer asociacija sodelavcev in urednikov mnogih revij niso organizirane kot delovne organizacije oz. organizacije združenega

ŠTUDENTSKA ZALOŽBA JE IZDALA SVOJO NAJNOVEJŠO, TRETJO KNJIGO

UPESNITEV IVA SVETINE
HELIKS IN TIBIJA

KNJIGA JE NA VOLJO V VSEH KNJIGARNAH PO VSEJ SLOVENIJI

dela. Zato je videti pravilnejša določba čl. 5/2, ki je navedena med temeljnimi določbami in ki pravi, da „v organizacijah združenega dela in drugih organizacijah, ki se ukvarjajo z javnim obveščanjem, sodelujejo pri upravljanju zadev, ki so v zvezi z javnim obveščanjem, občani kot predstavniki družbene skupnosti v skladu s tem zakonom, ustanovitvenim aktom in s splošnim aktom organizacije“. Res je pravilnejša le videti, kajti tudi ta je vprašljiva, pa ne le zato, ker ne navaja tako kot ustava med tistimi, ki sodelujejo pri upravljanju, še zainteresiranih občanov in predstavnikov zainteresiranih organizacij, ampak zato, ker postavlja v enak položaj kot organizacije združenega dela tudi „druge organizacije“, za katere pa ustava ne določa, da bi pri njihovem upravljanju lahko sodeloval nekdo, ki ni član teh organizacij. Taka „druga organizacija“ je npr. društvo. Res bi bilo težko spraviti v sklad z načelom, da so društva „samostojna pri uresničevanju ciljev, ki so določeni v njihovih statutih ali pravilih“ (čl. 2/1 temeljnega zakona o družtvih), to, da bi nekdo, ki ni član društva, sodeloval pri eni izmed oblik uresničevanja ciljev, to je pri publiciranju.

A kljub tej vprašljivosti ureditve, ki jo predlaga osnutek, velja pogledati, kako postavlja osnutek tudi v tem vprašanju skupine občanov v neenakopraven položaj z drugimi izdajatelji. Medtem ko določa, „se z aktom ustanovitelja časopisne organizacije oz. s splošnim aktom izdajatelja časopisa, ki ga ne izdaja časopisna organizacija, podrobneje določi, katere organizacije in organi imenujejo svoje predstavnike v družbeni organ pri časopisu ter koliko predstavnikov imenujejo“ (čl. 28/1), predpisuje tudi izjemo: „Pri časopisu, ki ga izdaja skupina občanov, določi sestav in imenuje predstavnike širše družbene skupnosti v družbenem organu po predhodnem mnenju zainteresiranih organizacij tista občinska skupščina, na območju katere časopis izhaja“ (čl. 28/3). Obrazložitev pojasnjuje (str. 10), da „je tak način oblikovanja družbenega organa primerna oblika, ki lahko zagotovi družbeni vpliv in sodelovanje zainteresiranih pri izdajanju in urejanju časopisov skupin občanov“. Mar je kaj narobe s skupino občanov kot izdajateljem, da to, kar velja za druge izdajatelje, zanjo ne velja, in da je treba določiti drugačne „primerne oblike“: polaganje varščine, subsidiarno premoženjsko odgovornost članov skupine, od državnega organa sestavljen in imenovan družbeni organ? Ali naj bodo tisti, ki uresničujejo ustavne svoboščine izven določenih institucij, diskriminirani?

Osnutek predvideva, da družbeni organ sestavljata dve skupini predstavnikov: „predstavniki časopisa“, to je „predstavniki rednih sodelavcev časopisa ter predstavniki delovne skupnosti časopisa, če je časopis organiziran kot organizacija združenega dela v sestavi izdajatelja“ (čl. 27/3) in predstavniki izdajatelja, predstavniki drugih zainteresiranih organizacij in občanov in predstavniki ustanovitelja časopisne organizacije, ko časopis izdaja ta organizacija (čl. 27/2). Iz teh dveh kategorij predstavnikov se družbeni organ lahko formira tako, da vsaka kategorija enako število članov, ki odločajo skupaj ali pa tako, da predstavniki vsake od obeh kategorij odločajo (glasujejo) ločeno in je odločitev sprejeta, če jo sprejmeta obe skupini (čl. 28/2). Obrazložitev v tej zvezi pravi, da „mora iskanje sporazumnih rešitev nadomestiti preglasovanje in da morebitni nesporazumi in spori potemtakem terjajo politično razreševanje“. Ni razumljivo, čemu odpor do (pre)glasovanja, ki zlasti tedaj, če sledi temeljiti debati in je morda celo tajno, vendarle na najbolj nedvoumen način pokaže, kakšno je stališče članov, jasno pa ni tudi, čemu je potrebno politično razreševanje eventualnih nesporazumov in sporov, če je odločanje o določenih stvareh dano v pristojnost nekega posebej zato ustanovljenega organa, ki ima te pristojnosti na osnovi samega zakona. Če odločitve ni mogoče sprejeti v okviru tega organa, ker nastane takšna ali drugačna pat situacija, je treba ubrati katero izmed poti, ki jih za tak primer pozna pravo in jih zakon mora normirati, ne pa da ukinja pravo in pletira za političnim razreševanjem. Pod tem si človek pač najprej

KNJIGE ZA VAS!

Jugoslovanski študentski časopis IDEJE je te dni izdal prve tri knjige iz zbirke, ki naj bi posled redno izhajala. To so: Wilhelm-Reicha MASOVNA PSIHOLOGIJA FAŠIZMA (40 din), Dušana Kecmanovića IZMEDJU NORMALNOG I PATOLOŠKOG (40 din) ter Miladina Životića EGZISTENCIJA, REALNOST I SLOBODA (50 din). Knjige lahko naročite pri Nikoli Damjaniću (radio Student, tel. 61-985) ali pa jih kupite v prvi knjigarni.

V mali in veliki ediciji Idej bodo izšle še naslednje knjige:

Faud Muhić: STALJINIZAM, Faud Muhić: STALJIN, Vladimir Gligorov: SOCIOLOGIJA FUNKCIONALIZMA, Martin Heidegger: KANT I PROBLEM METAFIZIKE, Platon: TIMEJ, Platon: TEJTET, Ciceron: PARADOXA STOICORUM, Immanuel Kant: UM I SLOBODA, Soren Kierkegaard: BOLEST I SMRT.

predstavlja takšno ali drugačno obliko pritiska na člane organov ali pa celo kakšno drugo intervencijo. Ali je v samoupravnem sistemu prostor za poseganje v pravice organa, določene z zakonom, če taki posegi ne temeljijo na zakonu?

S stališča samoupravnih pravic tistih, ki delajo, kakor tudi s stališča profesionalnosti dela pa je sploh vprašljivo dajati v najpomembnejših stvareh, ki se tičejo ustvarjanja časopisa, npr.: kako naj se zasnuje časopis, kdo naj bo glavni in kdo odgovorni urednik (prim. čl. 29 osnutka), enake pristojnosti kot tistim, ki časopis ustvarjajo s svojim delom — pisavcem, tudi onim, ki takega dela ne opravljajo. Kvalificirani kreatorji usmeritve časopisa, preverjanja koncepta, ugotavljanja pomanjkljivosti, razvijanja zasnove itd. so pač tisti, ki pišejo ta časopis. Ker torej časopis organ ko raste iz dela svojih sodelavcev in urednikov, je poseganje v časopis od zunaj prekinjanje te rasti. Takšni pogoji so sicer včasih potrebni in upravičeno, gre pa za to, kdaj so dovoljeni, kakšni so, kdo je upravičen posegati, po kakšnem postopku itd. Pravo o tisku pozna razne oblike teh intervencij, in pozna jih tudi osnutek.⁸

Temeljna prednost takšne, pravne ureditve intervencij je, da so vnaprej znane in objektivizirane. Toda te pravne norme morajo biti tudi čim bolj precizne, biti morajo v popolnem skladu z ustavnimi določbami, ne smejo biti diskriminirane itd., sicer bi kršile svobodo tiska. Tisti pa, ki te določbe uporabljajo v konkretnem primeru, to so zlasti sodišča, so jih dolžni interpretirati restriktivno in v skladu s spoznanji pravne stroke, ne oziraje se na takšne ali drugačne interese drugih subjektov. Zavedati se namreč morajo, da je svoboda tiska svoboda javnega mnenja, ki naj bo v demokratični državi omejena le s pravom.

Drago DEMŠAR

Opombe

¹ Osnutek šteje za časopise „dnevne in periodične liste, revije, biltene in druge podobne tiskane stvari, ki izhajajo za redno obveščanje javnosti“ (čl. 22). V čl. 13, kjer je definiran pojem tiskane stvari, pa našteva revije poleg časopisov, s čimer vnaša v opredelitev časopisov in revij nejasnosti. Pa tudi sicer je z zgornjo definicijo pravni pojem časopisa po nepotrebnem v neskladju z običajnim pojmom časopisa. Tem ugovorom bi se osnutek izognil, če bi tako kot ZTOI (čl. 22) določil, da veljajo za revije in druge periodične publikacije določbe, ki se nanašajo na časopise, te pa bi definirali, ne bo zmede, bomo v tekstu tudi mi uporabljali pojem časopisa v pomenu, ki mu ga daje osnutek.

² Ta določba ustave je temelj, da sme zakonodajalec normirati občanovo pravico izdajati tisk. Poleg tega se sme način uresničevanja posameznih svoboščin in pravic prepisovati (in sicer le z zakonom) samo, „če je v tej ustavi tako določeno“ (čl. 70/2, 2. al. ustave SFRJ); za pravice iz čl. 40/2 v ustavi ni „tako določeno“.

³ To je bil po obrazložitvi ZTOI predlog, da posamezniku ni bila dana pravica izdajati časopisov, čeprav je to pravico do sprejema ZTOI imel po zakonu o tisku iz leta 1945. Gl. Savezna narodna skupščina, Stenografske beležke, knjiga III, sveska 4, Beograd, 1960, str. 637.

⁴ Poleg teh organizacij smejo izdajati časopise še: družbenopolitične skupnosti in njeni organi, družbene organizacije, organizacije združenega dela, med njimi organizacije združenega dela časopisne dejavnosti (časopisne organizacije: poleg časopisnih podjetij so to še časopisni zavodi in časopisne agencije), društva, skupine občanov, civilno-pravne osebe. Prim. določbe členov 27, 24 in 14 osnutka; med njimi so določene terminološke neusklajenosti. V nekaterih določbah osnutka so z izdajatelji v pravicah in dolžnostih izenačeni ustanovitelji časopisne organizacije. Gl. še op. 6.

⁵ Vendar primerjanje s kavicjo v starih zakonih o tisku, ki naj bi zagotovila plačilo denarnih kazni, sodnih stroškov in odškodnine, ki bi nastali z nedopustnim ravnanjem v zvezi z izdajanjem tiska (prim. Vladimir Knaflič, Traktat o tisku, Ljubljana, 1930, str. 111), najbrž ne pride v poštev, čeprav so to kavicjo tudi mnogi šteli za preventiven ukrep, ki omejuje svobodo tiska. Zakon o tisku iz leta 1925 je izrecno določal (čl. 3), da je ni treba polagati; ta določba je obveljala ob noveliranju zakona v letih 1929 in 1931.

⁶ Kako bo z „družbenim vplivom“ na časopise verskih skupnosti in drugih civilno-pravnih oseb, nam ni znano. Obrazložitev (st. 11) pravi, da „podrobnejša določila o verskem tisku (tisku civilno-pravnih oseb) vseboval zakon o pravnem položaju verskih skupnosti“. Zato, kadar govorimo v tekstu o časopisih, mednje ne štejemo tega tiska, kadar pa govorimo o izdajateljih ne civilno-pravnih oseb.

⁷ Osnutek ne ureja pravic in dolžnosti sodelavcev časopisa, čeprav bi bilo to potrebno glede na to, da niso vsi časopisi organizirani kot organizacije združenega dela. Ali tega ni storil zato, ker meni, da ima kompetence delovne skupnosti organizacije združenega dela zbor sodelavcev časopisa? Takšno stališče, ki je v skladu z načelom pravic na podlagi dela in z načelom samoupravljanja delavcev, bi pomenilo sprejetje prakse, za katero so si zbori sodelavcev nekaterih časopisov prizadevali, a je naletela na odpor izdajateljev. Prav zato bi bilo potrebno to vprašanje v zakonu izredno rešiti.

⁸ Npr. „popravek“, to je odgovor na sporočilo, s katerim je bila „prizadeta čast, dobro ime, pravica ali korist“ neke fizične ali pravne osebe, čl. 44-61; „prepevdo razširjanja tiskanih stvari“, ki vsebujejo določena sporočila, čl. 80-82 I. Osnutek uvaja še tri vrste objav na zahtevo v zakonu navedenih subjektov: „javni odgovor“, s katerim se „bistveno dopolnilno dejstva in podatki iz objavljenega sporočila“, čl. 20, „sporočilo, ki je pomembno za javnost“, čl. 43, in „sporočilo, ki je posebnega pomena za občane in organizacije, čl. 42. Normiranje prvih dveh je prepustil osnutek splošnemu aktu časopisa, kar pa utegne vplivati na učinkovitost realizacije ter vrst posegov.

PRIPIS UREDNIŠTVA

Uredništvo pri svojem delu večkrat sooča z velikimi problemi. Mislimo, da je zdaj že čas, da vas seznanimo z enim izmed njih. Ob pripravah številke se z nekaterimi kolegi običajno domenimo za tekste, ki naj bi jih prispevali. Nekako desetkrat pa se nam je že zgodilo, da so tistega dne, ko je treba rokopise oddati v tiskarno, naročenih in obljubljenih tekstov nismo dobili. V tem primeru se pač odločimo za kak drug tekst, sliko, strip . . .

Za to številko smo bili dogovorjeni za daljši prispevek o skupščini na FF. Kolega je „snešel besedo“. V radnjem trenutku smo na uredništvu Študentskega dnevnika dobili poročilo o skupščini, ki je bilo zanje predolgo. Odločili smo se za objavo. Mi smo mož beseda in ne tiskamo praznih beležnic.

Ko pa bomo od jeze popenili, bomo objavili spisek figamož.

MIHATOV STRIP

